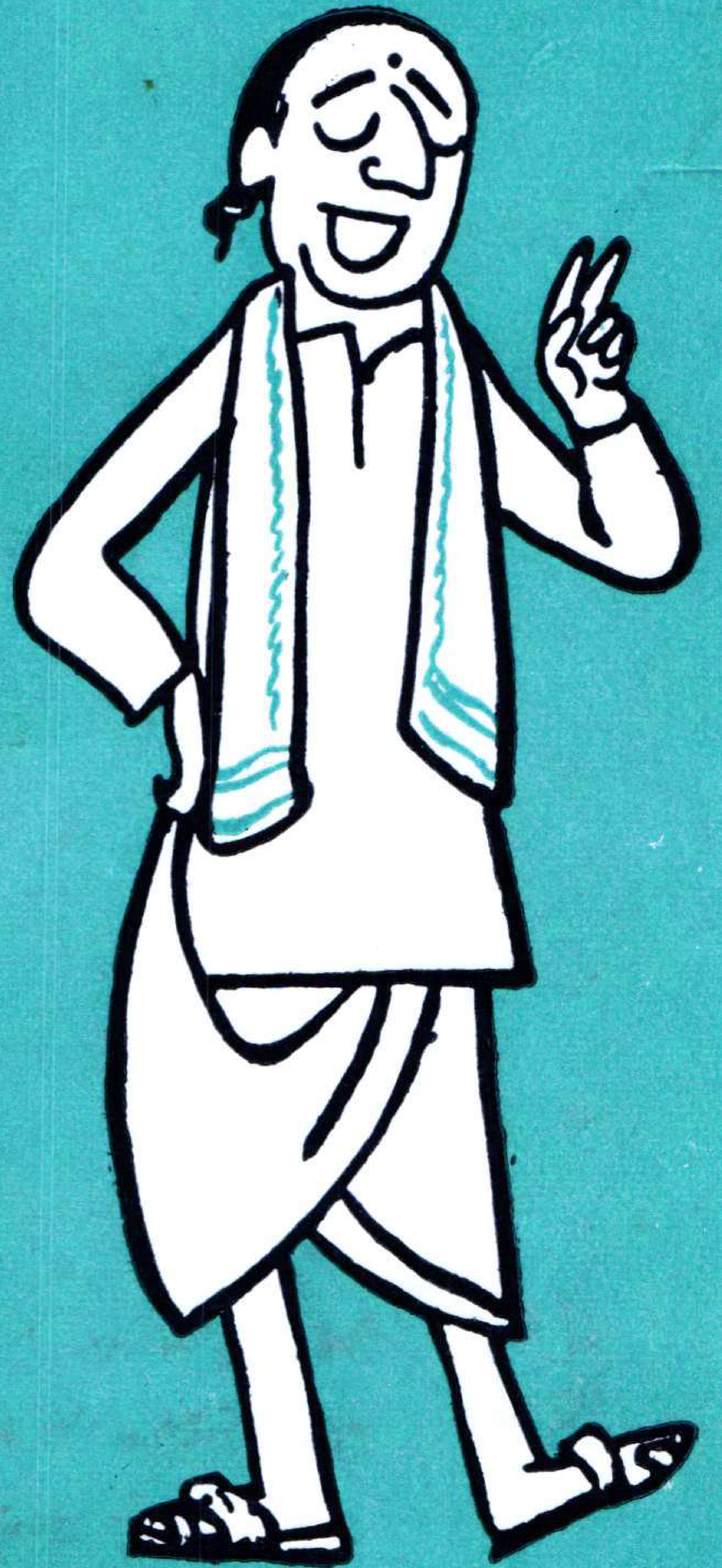

రెండవ భాగము

మరో జంఘాలశాస్త్రి

ప్రయలసోమయాజుల నాగేశ్వరరావు

మరో జంఘాలశాస్త్రి

రెండవ భాగం

(ఉపన్యాస వ్యాస సంకలనం)

రచన :

అయలసోమయాజుల నాగేశ్వరరావు

ప్రచురణ :

రిజిస్టర్డు నెం. 1/64

యువభారతి

సాహితీ సాంస్కృతిక సంస్థ

5 కింగ్స్‌వే, సికిందరాబాదు - 3

MARO JANGHALA SASTRY, PART - II

An anthology of essays by Ayalasomayajula Nageswara Rao.

ప్రచురణ : 87

ప్రథమ ముద్రణ :
డిసెంబరు 5, 1982

ప్రతులు : 2,200

ముఖచిత్రం : సుధామ

ముద్రణ :
పద్మావతీ ఆర్ట్ ప్రింటర్స్
హైదర్‌గూడ, హైదరాబాద్.

ముఖచిత్ర ముద్రణ :
బాలాజీ ఆర్ట్ ప్రింటర్స్
చిక్కడపల్లి, హైదరాబాద్.

ప్రతులకు :

యువభారతి
5, కింగ్స్‌వే, సికిందరాబాదు-500003 లేదా
యువభారతి కార్యాలయం
ఆంధ్ర సారస్వత పరిషత్ భవనములు
తిలక్ రోడ్డు, హైదరాబాదు-500001

వెల : రూ. 3/-

యువభారతి పరిచయం

మనిషిలో అంతర్లీనంగా నిక్షిప్తంగా ఉన్న ప్రతిభా పరిమళాలు పరివ్యాప్తం కాగలిగినప్పుడే అతని సృజనాత్మక శక్తికి సార్థకం చేకూరుతుంది. సమాజంలో సౌందర్యం, సౌజన్యం పెంపొందటానికి అనువైన వాతావరణం ఏర్పడుతుంది. పరస్పరావగాహనం జరుగుతుంది. నిర్మాణాత్మక దృక్పథాలకు ప్రాచుర్యం లభిస్తుంది. సమైక్య భావాలు కుదురుకుంటాయి.

యువభారతి గడచిన పందొమ్మిదేళ్ళుగా సమాజంలో సామరస్యాన్ని పెంపొందించేందుకు సాహిత్యంకంటె ఇతరమైన సాత్విక సాధనం లేదనే విశ్వాసంతో ఇతోధిక కార్యక్రమాలు రూపొందించి కృషి చేస్తున్నది. సాధ్యమైనంత తక్కువ వెలకు వీలైనంత ఎక్కువ మందికి ఉత్తమ సాహిత్యాన్ని అందజేస్తే సాహిత్యంపట్ల ప్రజానీకానికి అనురక్తి పెరుగుతుందనే నమ్మకంతో ప్రచురణ కార్యక్రమాన్ని చేపట్టింది. ఇంతవరకు 86 పుస్తకాలను ప్రచురించి మూడు లక్షల ప్రతులకు పైగా సాధ్యమైనంత తక్కువ వెలకు తెలుగు పాఠకులకు అందించ ప్రయత్నించింది.

భారతదేశంలో ఎక్కడున్నాసరే యువభారతి నిర్వహిస్తున్న సాహిత్యోద్యమంలో పాలుపంచుకునేందుకు ప్రారంభింపబడిన సాహితీమిత్ర పథకంలో 7,800 మంది సహృదయులు చేరి ప్రణాళికను విజయవంతం చేసినారు. యువభారతి భవిష్యన్నిర్మాణంలో సహకరించేందుకు ఆరంభింపబడిన సభ్యత్వ పథకాలలో భారతీమిత్రులుగా 775 మంది, భారతీభూషణులుగా 100 మంది చేరారు.

ఉదుతాభక్తితో మేము చేస్తున్న భాషాసేవకు అండదండలుగా నిలిచారు ప్రజలు. వారి సౌహార్దం, భాషాప్రియత్వం ఇవే మా పెట్టుబడి. మా తపస్సు ఫలించి తెలుగుదేశంలో అధ్యయనశీలత, సౌజన్యం పెంపొందాలని ఆకాంక్షిస్తున్నాము.

సహృదయుల సహకారాన్ని అర్థిస్తూ—

హైదరాబాదు,
డిసెంబరు 5, 1982

ఇరివెంటి కృష్ణమూర్తి,
అధ్యక్షుడు: యువభారతి.

యువభారతి సహృదయుల ప్రోత్సాహాన్ని ఆశిస్తున్నది

సాహిత్యాన్ని సామాన్యులకు సైతం అందించి, సమాజంలో మంచిని పెంపొందించాలనే సత్సంకల్పముతో యువభారతి స్థాపించబడింది. యువభారతితో సర్వులూ సాహితీ బాంధవ్యాన్ని పటిష్ఠం చేసుకొనాలనే ఉద్దేశ్యంతో ''సాహితీ మిత్ర''సభ్యత్వ పథకాన్ని చేపట్టి ఎందరినో సాహితీ మిత్రులుగా తీర్చి దిద్దింది.

యువభారతి భారతీమిత్ర పథకం :-

ప్రతి సంవత్సరం రూ॥ 10/- చందా చెల్లించి సాహితీ మిత్రులుగా పరిగణించబడే కంటే, ఒకేసారి ''నూట పదహార్లు'' అందించి శాశ్వత సభ్యులుగా చేరి యావజ్జీవితం యువభారతినుండి సదుపాయాలనందుకో గలరనే ఉద్దేశ్యంతో రూపొందించబడినదే ''భారతీ మిత్ర'' సభ్యత్వ పథకం.

భారతీ మిత్రులు కావాలంటే :-

* కేవలం రూ॥ 116/-లు చెల్లించటంతో మీరు శాశ్వతంగా యువభారతి ''భారతీ మిత్రులు''గా పరిగణించ బడతారు. పై మొత్తాన్ని ఒకేసారి చెల్లిస్తే మంచిది.
* ఒకేసారి రూ॥116/-లు చెల్లించలేకపోతే మొదటి వాయిదాగా రూ॥ 16/-లు చెల్లించి మిగిలిన మొత్తాన్ని నెలకు రూ॥ 10/-ల చొ॥న పది సమానమైన వాయిదాలలో చెల్లించవచ్చు.
* మొదటి వాయిదా రూ॥ 16/-లు చెల్లించగానే మీకు ''భారతీ మిత్ర'' సభ్యత్వ సంఖ్య కేటాయించబడుతుంది. యువభారతి ప్రచురణలనుండి మీరు ఎన్నుకొన్న రూ॥ 16/-ల విలువగల పుస్తకాలను అందుకుంటారు.
* మొత్తం రూ॥ 116/-లు చెల్లించిన వారు మాత్రమే యువభారతి ''భారతీ మిత్రులు''గా పరిగణింపబడతారు

పూర్తి సభ్యత్వం చెల్లించి భారతీ మిత్రులయితే మీకు :-

* ''భారతీమిత్ర'' గుర్తింపు కార్డు అందజేయబడుతుంది.
* ప్రతి సంవత్సరం రూ॥ 12/-ల విలువగల యువభారతి ప్రచురణలు (ప్రచురణలపై పేర్కొన్న వెల ప్రకారం) జీవిత పర్యంతం అందజేయ బడతాయి.

గమనిక : పుస్తకాలు పోస్టులో పొందగోరే మిత్రులకు రూ॥ 12/- విలువగల పుస్తకాలను పోస్టేజీమేరకు అందే దాదాపు రు 2-00లకు వి.పి.పి.లో

పంపించడం జరుగుతుంది. మిత్రులు ఆ మొత్తాన్ని చెల్లించి తమ భారతీమిత్ర సభ్యత్వ పుస్తకాలను విడిపించుకో మనవి. పుస్తకాలు మిత్రులకు భద్రంగా చేరేందుకు వీలుగా ఈ చిన్న మార్పుచేయడం జరిగింది. స్థానికేతరులైన భారతీమిత్రులు దీనిని గమనించి సహకరించ ప్రార్థన.

* యువభారతి ప్రచురణల నన్నింటినీ 25% మినహాయింపుతో మీ సొంతం చేసుకొనే సదుపాయాన్ని శాశ్వతంగా పొందవచ్చు. పోస్టేజీ అదనం అని గమనించండి.

''భారతీ భూషణ'' సభ్యత్వ పథకం

వదాన్యులయిన సాహితీ బంధువులు తమ సహాయ, సహకారాలను పెద్ద మొత్తంలో అందించి యువభారతి కార్యక్రమాలకు ఊపిరిని, ఉత్సాహాన్ని అందించి ప్రోత్సహించేందుకు యువభారతి ''భారతీ భూషణ'' పథకాన్ని ప్రారంభించింది.

భారతీ భూషణులు కావాలంటే :-

రూ॥ 1,116/-లు గాని అంతకు మించిగాని, మొత్తాన్ని ఒకేసారి లేక పది సమాన వాయిదాలలో అందించినవారిని ''భారతీ భూషణు''లుగా సమాదరిస్తుంది. ఇలా పెద్దమొత్తంలో విరాళమిచ్చిన 'భారతీ భూషణులకు'

* సభ్యత్వం పూర్తిగా చెల్లించినవెంటనే ''భారతీ భూషణ'' గుర్తింపు ఫలకం అందజేయబడుతుంది.
* యువభారతి కార్యక్రమాల గురించి అన్ని వివరాలూ ఎప్పటికప్పుడు తెలియజేయడం జరుగుతుంది.
* యువభారతి వెలువరించే అన్ని ప్రచురణలనూ, భారతదేశంలో ఎక్కడ ఉన్నా సరే శాశ్వతంగా ఉచితంగా అందించటం జరుగుతుంది.

గమనిక:- విదేశాలలో ఉండే భారతీ భూషణులు పోస్టు ఖర్చులు తామేభరించాలి.

* యువభారతి ఉపన్యాస కార్యక్రమాలలో మీరు ప్రత్యేక ఆహ్వానితులుగా పాల్గొన వచ్చును.

మా స్నేహాహ్వానాన్ని స్వీకరించండి! భారతీ మిత్రులుగా, భారతీ భూషణులుగా చేరండి! యువభారతి సుస్థిర భవిష్యత్ కార్యక్రమాలకు మీచేయూత నందించండి.

వివరాలకు: యువభారతి, 5, కింగ్స్‌వే, సికిందరాబాదు-3 లేదా
యువభారతి కార్యాలయం, ఆంధ్ర సారస్వత పరిషత్
భవనములు, తిలక్‌రోడ్, హైదరాబాదు-500001.

మా మాట

మహాకవి, మహా నాటక కర్త, అశేష శేముషీ సంపన్నుడు శ్రీ పానుగంటి లక్ష్మీనరసింహారావుగారు తెలుగు సాహిత్య ప్రపంచానికి అందించిన వింత కానుక ''సాక్షి'' వ్యాస కదంబం. ఆంధ్ర వచన వాఙ్మయ విహాయసంలో శక్రచాపాన్ని చూడనివాడు, పానుగంటి ''సాక్షి'' వ్యాసాలను చదవని వాడు, పానుగంటి వారిని అనుకరించడం తెలుగు రచయితల్లో ఒక సరదా. పానుగంటి వంటివారు కావాలని కాదు. ఆ ధోరణిలో, ఆ ఊపులో వ్రాస్తే ఒక తృప్తి. పానుగంటి వారు కల్పించిన జంఘాలశాస్త్రి ఒక వైఖరికి ప్రతీక. ఒక ఆలోచనా సరళికి సూచిక. పరిహాస భావ పేటిక.

మా మిత్రులు అయలసోమయాజుల నాగేశ్వరరావుగారు రెండేళ్ళ క్రితం ''మరో జంఘాల శాస్త్రి'' అని పానుగంటి వారి అడుగు జాడల్లో కొన్ని వ్యాసాలు వ్రాసి యువ భారతి ద్వారా ప్రచురించినారు.

మా నాగేశ్వరరావు ''మరో జంఘాల శాస్త్రి''ని పత్రికలు మెచ్చుకొన్నవి. పండితులు బాగుందన్నారు. అశేష పాఠకులు ఎంతో సంబరంతో ప్రతులన్నీ సొంతం చేసుకున్నారు. పాఠకులిచ్చిన ఈ ప్రోత్సాహం నాగేశ్వరరావు కలంలో మళ్ళీ దూకింది. అదే ధోరణిలో మరికొన్ని వ్యాసాలు వ్రాసి ''మరో జంఘాల శాస్త్రి'' రెండవ భాగాన్ని అందిస్తున్నారు.

శ్రీ నాగేశ్వరరావు మా యువభారతికి కార్యదర్శి. కర్తవ్య పరాయణుడు. రచనలో వలెనే మాటల్లో కూడా హాస్యాన్ని చొప్పించి పనులను తేలికగా చేసి, చేయించే కుశల కార్యకర్త. బి. యస్సి., బి. యిడి. పట్టభద్రుడు. వృత్తి గణకునిది, ప్రవృత్తి కవిది.

స్నేహశీలి అయిన మా నాగేశ్వరరావు రచనను చదివి పాఠకలోకం ప్రోత్సహిస్తుందని ఆశిస్తున్నాను.

హైదరాబాదు,
5-12-1982

ఇరివెంటి కృష్ణమూర్తి
అధ్యక్షుడు, యువభారతి.

ముందు మాట

పానుగంటి వారి ''సాక్షి'' వ్యాసాల తీరులో నేను వ్రాసిన కొన్ని వ్యాసాలను, "మరో జంఘాలశాస్త్రి'' అన్న పేరుతో ''యువభారతి'' అచ్చువేసిన సంగతి మీరెరిగినదే. నా అదృష్టమో లేక పానుగంటి వారిమీద తెలుగుజాతికున్న అభిమానమో కాని అచ్చువేసిన కాపీలన్నీ అనతికాలంలోనే అయిపోయాయి. కొంతమంది మిత్రులు వాటిని పునర్ముద్రించమని, కొంతమంది ఒక సంఘటనను వివరించి ఇలాంటి సంఘటన చూచినప్పుడు మీ ''జంఘాలశాస్త్రి'' ఎలా ప్రతిస్పందిస్తాడో వివరించమని కొంతమంది కొన్ని విషయాలనిచ్చి వాటిని గూర్చి ఉపన్యాసాలు వ్రాయమని ఇలా రకరకాలుగా ప్రోత్సహించారు. ఆ ప్రోత్సాహమే నా రచనా వ్యాసంగానికి ఊపిరయింది.

''పెళ్ళిచేసిచూడు ఇల్లుకట్టిచూడు'' పుస్తకం అచ్చువేసి చూడు అనే కొత్త నానుడిని సృష్టించేంత విపరీతంగా అచ్చు ఖర్చులు తెల్లకాగితం ధరలు పెరిగిన ఈ రోజుల్లో పుస్తకాన్ని అచ్చువేయటం, అచ్చువేసిన పుస్తకాన్ని అమ్ముకోవటం అసామాన్య విషయం. అయినా, యువభారతివారు నా మీదనున్న అవ్యాజమైన అభిమానంతో మరికొన్ని వ్యాసాలనెంపికచేసి అచ్చువేయాలని నిర్ణయించారు. ఆ నిర్ణయ ఫలితమే ఇపుడు మీచేతిలో ఉన్న మరో జంఘాలశాస్త్రి– రెండవభాగం.

ఏవో రెండు ముక్కలు వ్రాసి యువభారతికి కృతజ్ఞతల ద్వారా ఋణం తీరిందని, బరువుదించేసుకోవడం నా కిష్టంలేదు. ఆ కృతజ్ఞతాభారాన్ని ఎల్లప్పుడూ మోస్తూ ఋణం తీర్చుకుంటానని సవినయంగా మనవి చేస్తున్నాను.

నా వ్యాసాలన్నింటినీ ఓరిమితో విని, వాత్సల్యంతో సలహాలనిచ్చి, మెరుగులు దిద్దిన డా॥ ఇరివెంటికృష్ణమూర్తిగారికి నా హార్దిక నమస్సులు.

''జంఘాలశాస్త్రి'' కి రూపకల్పన చేసిన మిత్రుడు ''సుధామ'' కి నా కృతజ్ఞతలు.

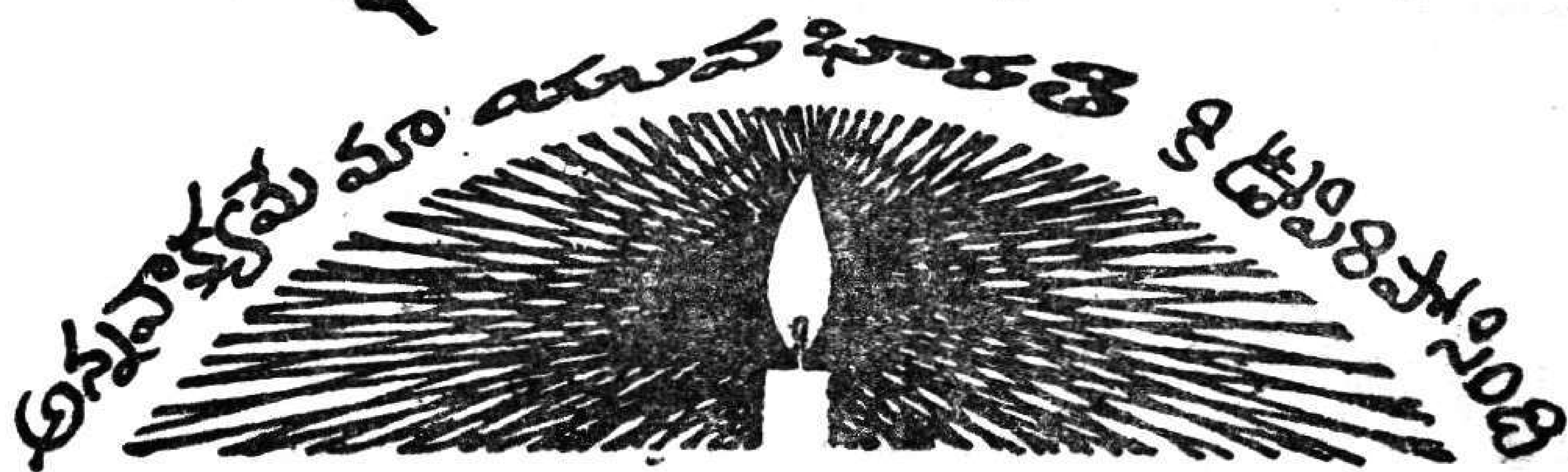
ముఖచిత్రాన్ని అందంగా అచ్చుపోసిన ''బాలాజీ ఆర్ట్ ప్రింటర్స్'' వారికి, పుస్తకాన్ని ముచ్చటగా ముద్రించిన ''పద్మావతీ ఆర్ట్ ప్రింటర్స్'' వారికి నా ధన్యవాదాలు.

తెలుగు పాఠకలోకం నాపై చూపిన ఆదరాభిమానాలకు కృతజ్ఞతల నందచేస్తూ వినమ్రంగా ఈ ద్వితీయ వ్యాసమాల నందచేస్తున్నాను. ఆదరించి ఆఘ్రాణించి ఆనందించి ఆశీర్వదిస్తారని ఆశిస్తూ–

నమస్సులతో

హైదరాబాద్–500036 భవదీయుడు
27-11-1983 అయలసోమయాజుల నాగేశ్వరరావు

•చుట్టూరా ఆవరించుకుని వున్న చీకటిని తిట్టుకుంటూ కూర్చోవడం కంటె, ప్రయత్నించి ఎంత చిన్న దీపాన్నయినా వెలిగించడం మంచిది•

రామాయణ విమర్శ

జంఘాల శాస్త్రి ఇట్లు ప్రసంగించెను :

రామా! రాజీవలోచనా! జగద్రక్షకా! జానకీనాథా! నేను పొరపాటున చూడలేదుకదా! లేదు నాయనలారా! లేదు! మనకంత యదృష్టమా! నిజముగ చూచితిని. ఒడలు చచ్చిపోవ-కన్నులు నీరుగార- గొంతు బొంగురుపోవ-మనసు డిల్లపడ చూచితిని-అదేవో గ్రంథము నాయనలారా! పేరు గుర్తులేదు-కాని అందున్న విషయమేమనగా, వాల్మీకి వర్థి పూలనియు, రాముడు పనికిమాలిన వాడనియు యశోలిప్సలో భార్య నడవులుపాలు చేసినాడనియు-నింక నేమేవో చేసినాడనియు ఆ గ్రంథమున వ్రాసి యున్నది.

ఆహా! ఆర్యా వర్త మంతటను దేవతార్చనపు బెట్టెలలో పెట్టుకోదగినదే! ప్రతిదినమును పారాయణ చేయదగినదే! మన రక్తములో రక్తమై చర్మమున చర్మమై, ఆర్యా వర్తమున ''క్యారు" మనునది మొదలు "హరీ'' అను వరకు అందరకును ఆదర్శ ప్రాయమయినట్టిదే! అట్టి రామాయణము పైననా ఈ విమర్శ-సర్వోత్తముడయిన రామునిపైననా ఈ చెత్తల కుమ్మరింపు - మహాకవి వాల్మీకికా ఈ విమర్శకపు బుగ్గపోటులు.

నాయనలారా! ఏదేశమందైన ఏకాలమందయిన దేశ, కాల, పాత్రము లెరుగక రచన చేసిన కవిని చూచినారా! కవి ఎప్పుడును మంచిని బోధించును- చెడును నిరోధించును. తాను గంజి ద్రావుచు, ఇతరులకు పంచభక్ష్య పరమాన్నముల విందు సలుపునే! తాను మట్టి చిప్పలో తినుచు శ్రోతలకు బంగారు పళ్ళెరములందు విందు భోజనపు ఏర్పాటులు చేయునే! తాను నేల పొరలుచు శ్రోతలను హంసతూలికా తల్పములందు పరుండపెట్టునే! అట్టి కవి- అందున వాల్మీకి వంటి మహమనీషి, విద్వాంసుడు ప్రజలను చచ్చు పెద్దమ్మలను చేయుటకు కాకమ్మ కబుర్లు చెప్పినాడనుట పాడియా! అచ్చులో పేరు చూచుకొన వలెనని తపన లేదు- తన కవిత్వమెవ్వరు చదువలేదని ఏడ్పులేదు- దేశకాల

పాత్రములను బట్టి, ఆనాటి ధర్మములను బట్టి ప్రజలను మంచి మార్గమున నడిపించుటకై తనకు తోచినది తాను వ్రాసినాడు-వాల్మీకియే కాదు-కవులందరు అట్లే వ్రాసిరి. ఇకపై గూడ ఉత్తమ కవులట్లే వ్రాయుదురు. వ్యాసుడు తన సమకాలీన చరిత్రయగు భారతమును వ్రాయలేదా!

మరి మనుచరిత్రాది కావ్యములను కవులు కేవల శృంగార కావ్యములుగ వ్రాయలేదా ? అని మీరడుగవచ్చును. వారు తీసికొనిన ఇతివృత్తములు ప్రాత వయినను, ఆనాటి రాజకీయ ఆర్థిక సాంఘికాచారములను దృష్టిలో నిడుకొనియే వారు వ్రాసినారు. అప్పటి ప్రజలు భోగలాలసులు. అందుచేత వారి కవిత్వమటులున్నది. ప్రాసంగిక వశమున చెప్పితిని గాని ఈ విషయమును గూర్చి మరెప్పుడయిన ప్రసంగించెదరు-అట్టి వాల్మీకి పట్టిపూలా? అతడు జరిగిన దేదియో జరిగినట్టు వ్రాసినాడు-చూచినదేదియో చూచినట్టు వ్రాసినాడు- తెలిసిన దేదియో తెలిసినట్టు వ్రాసినాడు- అంతియే కాని వంట ఇంటిలో గూర్చుని వాయు విమాన ప్రయాణమును గూర్చి వ్రాయలేదే! ఇంటిలో చమురు లేకుండ ఇంపాల కారును గూర్చి కలలను వ్రాయలేదే! ఏడంతస్తుల గజదంత భవనములలో కూర్చుండి పూరి గుడిసెలను గురించి వ్రాయలేదే! కడుపునిండ తిని ఆకలిని గూర్చి వ్రాయలేదే! చెడమడ త్రాగి మద్యపాన నిషేధమును గూర్చి వ్రాయ లేదే! అట్టి వాల్మీకి శుంఠయా! అతనినన్న నీవు శుంఠవా? యోచించుకొనుము-

ఇక రాముడు రాజ్యమునకై భార్య నడవిపాలు చేసెనని, నీ చేటను రాముని వైపు తిప్పితివా? అయ్యయ్యో! సర్వ జగద్రక్షకుడైన రామునికా రాజ్య కాంక్ష- అతనికి రాజ్య కాంక్షయే ఉన్న యెడల రాజ్యము వీడి పదునాలుగేండ్ల అరణ్యవాసము చేయునా! తండ్రిని తమ్ములను చంపి నిరాటంకముగ రాజ్య పాలనచేసి యుండడా? సుగ్రీవునికి విభీషణునికి రాజ్య పట్టాభిషేకములకు బదులు ''రాజకీయ కారావాసము'' సిద్ధించెడిది కాదా! ప్రపంచములోని రాజులందరికి రాజ్యము పరిపాలించుకొనుటకు రాజ్యము నొసగు వానికి రాజ్య కాంక్షయా! మిఠాయి అంగడి వాడు మిఠాయి తినుట నెప్పుడయినా చూచితివా! మేఘము నీరు త్రాగుట నెక్కడయినా చూచితివా! సూర్యుడు విద్యుద్దీపముల కాంతి హరించునా? నాయనలారా! ఈనాడు సోషలిజమని కంఠ శోష వచ్చునట్లు అరచుచున్న సోషలిజానికి మూల పురుషుడు తానుకాదా! ఒక్క మనుజున

కొక్కుతే భార్య అని మొట్టమొదటి సామాజిక వాద సూత్రమును భాషించిన దాయన కాదా! ప్రజల నేలుటలో, రాజ్యమును పరిపాలించుటలో ఇప్పటికిని మన కాతడు ఆదర్శ పురుషుడే గదా! రామరాజ్య స్థాపన చేయుదుమనియే గదా, గత ముప్పది సంవత్సరముల నుండి మన నాయకులు ద్బోధించుచున్నది; రాజ్య పాలనము సాగించుచున్నది.

ఎవడో చాకలివాడు మతిస్థిమితము లేక, కాలిదురయాలి నాపలేక, మద్యపానపు మత్తులో ఏదో వాగిన వాగుగాక ! రాముడు కాబట్టించుకొనినాడు- భార్య నడవులకు పంపినాడు- 'కాంచన సీత' ను చూచుచు తాను కుమిలినాడు- కృశించినాడు. ఆమూకి వానిని పల్లెత్తు మాటయిన అనినాడా ! అది నిజముగా మనము చెప్పుకోవలసినది. పరులకొరకు స్వార్థ త్యాగము చేయుట గొప్ప కాని, ఇల్లాలికి, పిల్లలకు కూడుపెట్టుట గొప్పా నాయలారా ! అంతియేగాదు – మన మేదో సోషలిజమని కారులరచుచున్నాము-ప్రజాస్వామ్యమని చంకలు గుద్దుకొను చున్నామే! ఇదే మాట ఈనాటి దేశనాయకులను గూర్చియననిండు అత్యవసర సమయమునైన దాని నోటికి తాళము పడెడిది - మీసా క్రింద 2 సం॥లు శిక్ష పడెడిది-వాని ఇంటిలోని గిన్నె, ముంత, వీధిన పడెడివి—వాని భార్య పిల్లలతో సహా ముష్టికై యూరిపై పడెడిది-ఇప్పుడయినచో పార్లమెంటునందు ''ప్రివిలేజి మోషను'' పడెడిది—పరువు నష్టమునకై హైకోర్టులో దావా పడెడిది.

కొడుకుల దొంగ లెక్కలను, బొంగబుద్ధులను, తప్పుడు పనులను కప్పి పుచ్చుటకు దేశాధినేతలు పడని పాట్లున్నవా ! వేయని ఎత్తులున్నవా ! చేయని పనులున్నవా ! ఆడని అబద్ధములున్నవా ! కోయని గొంతులున్నవా ! చేసికొనని రహస్యపు ఒప్పందములున్నవా ! ఏదియో ప్రాసంగికముగ చెప్పితినిగాని, ఆ రాజకీయముల జోలి మనకేల పోనిండు.

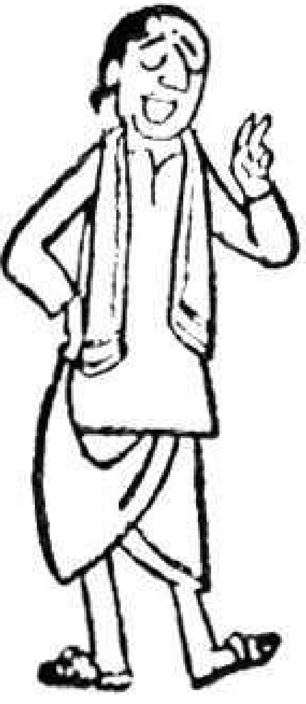
నాయనలారా ! దేశమందెల్ల వేళలందు, ఎల్లకాలమందు, ఒకే రకమయిన సిద్ధాంతము మనజాలదు. అటులే అయిన అది దేశము కాదు—వారిది సిద్ధాంతము కాదు-వారు ప్రజలు కారు దేశకాల, పాత్రములను బట్టి ఆనాటి ఆర్థిక, రాజకీయ, సాంఘిక, పరిస్థితులనుబట్టి ఇది మంచి, ఇది చెడు అని మనము నిర్ణయించు చున్నాము. ఈనాటి మంచి రేపటికి చెడు గగుచున్నది. నిన్నటి చెడుగు నేటికి మంచి యగుచున్నది. ఈనాడు మద్యపాన నిషేధమున్నచో త్రాగుట చెడు

అలవాటు. రేపు మద్యపాన నిర్బంధము చేసినచో అదే మంచిది. ఈనాడు ఒకే భార్య ఉండుట శిష్టాచారము– రేపు పది మంది కన్యలను వివాహమాడిన వానికి పదవి-నిన్నటిదాక బహుసంతానవతి అయిన స్త్రీ పుణ్యవతి–నేడు సంతాన విహీన యోగ్యతా పత్రమున కర్హురాలు- ఇంతలోనే ఇన్ని మార్పులు జరుగు చుండ కొన్నివేల ఏండ్ల క్రిందట వ్రాయబడిన రామాయణముత్త తుక్కనియు, వాల్మీకి వర్ధివూలనియు-ఈనాడు మనకున్న మిడిమిడి జ్ఞానముతో వచించుట తప్పుకాదా !

నాయనలారా ! ఇప్పటికే చాల చెప్పితిని–ఈ అంశమును గూర్చి మరల ఎప్పుడయిన చెప్పుదును–సెలవు.

ఓం శాంతి-శాంతి-శాంతిః

గాంధీ జయంతి

అంతకు ముందే మి ప్రసంగించెనో గాని, నేను సభా భవనము ప్రవేశించుసరికి జంఘాలశాస్త్రి ఇట్లు ప్రసంగించుచుండెను.

ఆహా! ఏమి కోలాహలము! ఒక గ్రామములో గాదు- ఒక నగరములో కాదు- ఆసేతు శీతాచలము ఒకటే కోలాహలము- రంగురంగుల జండాలతో విద్యుత్ద్దీపములతో దేశమంతయు శోభాయమానమయినది.

టెర్లిన్ పంట్లాములు మూలబడి, ముతక ఖద్దరు పంచెలు శరీరముల నలంకరించినవి- బొత్తాముల కోటుల స్థానమును కల్లీ చొక్కాలు స్వీకరించినవి- నెత్తిపైని Hat లు పోయి ఖద్దరు టోపీలు, గారడివాని కుచ్చు టోపీవలె ధగ ధగలాడుచు అలంకరించినవి. చేతనున్న భామాకలాప పుస్తకములు మూల నిడి, భగవద్గీతలు కన్నులు కద్దుకొనుచున్నారు- మదన, మన్మథలను పారవైచి

మహాత్ముని స్వీయచరిత్రమును మననము చేయుచున్నారు- మూలబడిన రాట్న ములు బూజు దులిపించుచున్నారు- నూలువడకు ప్రయత్నములు చేయుచున్నారు. ఎక్కడ చూచిన గాంధీగారి విగ్రహ ప్రతిష్ఠలే- వారి చిత్రపటానికి పూలమాలా లంకారములే- వారిని గూర్చి భజనలే- వారి జీవితాశయ సిద్ధికై కంకణధారణ ములే- ఇట్లు 'గాంధీ జయంతి' నాటికి గాంధీ తత్త్వము దేశమంతటికిని వ్యాపించినది. పేటకొక మహాత్ముడు, వీధికొక మహనీయుడు, సందునకొక జాతిపిత వెలసి, ఎక్కడ చూచిన ఒకటే కోలాహలము, ఒకటే సందడి- ఇక రాజకీయ నాయకుల సందడికి అవధి లేదు. ఉదయము నుండి ఒకటే సందడి- ప్రారంభోత్సవములకు, రిబ్బను కత్తిరింపులకే దినములోని 24 గంటలు చాలకుండ పోయినవి- ఆనా డెవరినోట విన్నను 'మహాత్ముని' పేరే! జీవిత ములో ఎన్నడు తలవని వారు సహితము నాడు మహత్ముని స్వీయ చరిత్రమును మననము చేసికొనుచున్నారు, మధించుచున్నారు- ఆనాటి వారి దినచర్యలో మధుపానము మొదలు అధరపానము వరకు సమస్తము ఆ మహనీయుని నామ సంకీర్తనములోనే జరిగిపోయినవి.

వహవ్వా! తృటిలో ఎంతమార్పు- ఆహా! ఆపాదశిఖా పర్యంతము ఒకటే మార్పు! ఆసేతు శీతాచలము ఒకటే మార్పు- ఆహా! ఇది నిజమయిన ఎంత బాగుండును- దేశమునకంతకంటే కావలసినదేమున్నది? కాని మనకంత యదృష్టమా! నాయనలారా! ఇదంతయు శ్మశాన వైరాగ్యము, ప్రసూతి వైరాగ్యము-తెల్లవారు సరికి మరల మామూలే! ఖద్దరు పంచలు, కల్లీ చొక్కాలు, గాంధీ టోపీలు చలువ చేయబడి గాంధీ వర్ధంతి సభలకై సిద్ధమగుచున్నది- రాట్నములు ఇంటి ఆటకలను అలంకరించినవి- మహాత్ముని ఆత్మకథ పుస్తకాల బీరువాను అలంకరించినది- భగవద్గీత దేవుడి పెట్టె ముందు సాష్టాంగపడినది- మందుతో రోగ లక్షణములు మాయమైనట్లు గాంధీజయంతి నాటి అర్ధరాత్రి 'మందు'తో గాంధీ తత్త్వ రోగలక్షణములు మాయమయినవి.

ఆనాడు నగరములో ఒక బహిరంగ సభ ఏర్పాటయినది- ఆ మహా నీయునికి శ్రద్ధాంజలి ఘటించుటకై నేనచ్చటికి పోయితిని. అంతనొక అమాత్య వృషభుడిట్లు ప్రసంగించెను-

సోదర సోదరీమణులారా! (సోదరీమణులెవ్వరు లేరని సభలో కేకలు) నేను శానా చెప్పాలని వచ్చుచుంటిని- కాని నాముందు వక్తలందరూ నే సెప్ప దలచుకొన్నది చాలావరకు సెప్పేసినారు- ఇక నాకు చెప్పుటకేది లేదు. (మాటలాడుటకేమియు లేనప్పుడు నోరుమూసుకొని కూర్చుండక ఎందులకు లేచితివి అని సభలో కేకలు)- అయితే నే చెప్పొచ్చేదేటంటే- ఈనాడు గాంధీ మహాత్ముని 109వ జయంతి-మనకందరికి గొప్ప పర్వదినము- మన దేశమునకు స్వాతంత్ర్యమును సంపాదించిన మహనీయుడాయన- ఆయన కన్న కలలు మనం ఫలవంతం చేయాల! అందుకు మనమంతా శ్రద్ధతో దీక్షతో కృషి చేయాల! అని ప్రసంగించి కూర్చుండెను. నేను సభాధ్యక్షుని అనుమతితో ఇట్లు ప్రసంగించితిని-

నాయనలారా! గాంధీ మహాత్ముని జయంతి సందర్భముగా ఆ మహనీయుని కలలను ఫలవంతం చేయవలెనని మన ఉపన్యాస శిఖామణి పలికినాడు-

వహవ్వా! ఆ మహనీయుని కలలు ఫలించపోవుటక యేమి? మంచినీటి కరువున్న గ్రామమున్నది గాని మద్యము కరువున్న గ్రామమున్నదా! ప్రభుత్వము వారు తామే స్వయముగా ఆ పుణ్యము కట్టుకొనుచున్నారే! నీరు లేకపోయిన బ్రతుకవచ్చును గాని ''సీరా'' లేనిదే బ్రతుకలేరని వారు గ్రహించినారు- అందుకని యే ప్రభుత్వ పాఠశాల, ప్రభుత్వ ఆసుపత్రి లేని గ్రామములో కూడ ప్రభుత్వ సారాయి దుకాణములను తెరిపించినారు- ప్రభుత్వ సారా వ్యాపారము 3 బుడ్లు 6 గ్లాసులుగా సజావుగా సాగుచునే యున్నది- ఇక నగరముల సంగతి చెప్పనేల? అడుగున కొక్క బారు- గజమున కొక్క దుకాణము- పేటకొక క్లబ్బు-

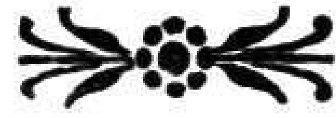
ఇక హరిజనోద్ధరణమా! పరిజనోద్ధరణమునకే 'ఫండ్సు' చాలక బాధ పడుచుండ ఇక హరిజనోద్ధరణమున కెక్కడ? అదీగాక- వానికిచ్చిన నేమి లాభము? వానికిచ్చిన దేదియు వానివద్ద 3 ఘడియలుండదే- ఇక వానికిచ్చి ఏమి లాభము?

నాయనలారా! ఆ మహనీయుని జన్మదినోత్సవమునకు మనము చేయ వలసినవి ఉపన్యాసములు కావు- ప్రారంభించవలసినవి బారుషాపులు కావు-

తెరవవలసినవి బ్రాందీ బుడ్ల మూతలు కావు- రాజఘాట్ పై పూలమాల లర్పించుటతో గాంధీజం సిద్ధించునా! గాంధీ విగ్రహ ప్రతిష్ఠాపనతో గాంధీ సిద్ధాంతము లమలుపరచినట్లయినదా! ఈ కులాంతర, మతాంతర వివాహములతో మన కర్తవ్యము పూర్తయినదా! లేదు నాయనలారా! లేదు! ఆయన కలలు కన్న రామరాజ్యము, గ్రామరాజ్యము అవతరించిన నాడే ఆయనకు నిజమయిన ఆనందము- అదియే ఆయనకు మనము సమర్పించు శ్రద్ధాంజలి-

కొస వ్రేలకు పోయి రాట్నములను తిప్పి వాటిని పాడు చేయకుడు- దారము తీయుట చేతకాక ఏకులను పాడు చేయకుడు- వాటిని పేదలైన చేనేత పనివారి కిండు- అవి వారికి పనికి వచ్చును- ఉపన్యాసములతో గొంతు చించుకొనకుడు- కార్యరంగములో దిగి నడుము కట్టుడు- రామరాజ్యస్థాపనకై, గాంధీ మహాత్ముని ఆశయపాలనకై ఉద్యమింపుడు- సెలవు.

ఓం శాంతి శాంతి శాంతిః.

షష్ఠిపూర్తి సన్మాన సభలు

జంఘాలశాస్త్రి ఇట్లు ప్రసగించెను :

నాయనలారా ! అది వికారి సంక్రాంతికి మూడు రోజులుముందు- నగరమంతయు విద్యుద్దీపములచే దేదీప్యమానముగ నలంకరింపబడినది. నగరములో ఎచ్చట చూచినను స్వాగత ద్వారములే. ప్రసూనమాలికా తోరణములే ! రంగు రంగుల జెండాలే ! అహో! తెలుగు రాజధానిలో సంక్రాంతి లక్ష్మికి ఎంత ఘన స్వాగత మొసగబడుచున్నది. తెలుగు సంస్కృతికి, తెనుగు జాతికి ఇది శుభ సూచకము కదా ! అని నాలో నేననుకొనుచు ఒక స్వాగత ద్వారమువద్ద చేరి పరికించితి.

కాని నాయనలారా! అవి సంక్రాంతి స్వాగత ద్వారములు కావు. ఎవరో రాజకీయ నాయకుని షష్ఠిపూర్తి సన్మాన సందర్భమున నేర్పాటు చేయబడిన స్వాగత ద్వారములు. ఆ ద్వారములపై ఆ నాయకుని గుణగణములు అంత్య ప్రాసతప్పకుండ ఉన్నవీ, లేనివీ కల్పించి వ్రాయబడినవి, ఏ గోడనయిన చూచిన ఆ షష్ఠిపూర్తి సన్మాన స్వాగత పత్రములే! ఎక్కడ చూచినను ఆ మహానుభావుని ఛాయాచిత్రములే! ఆ ప్రజానాయకుడు మూత్రశాలలనక, మరుగు దొడ్లనక, వీధి గోడలనక, మురికివాడలనక, బస్సులనక, ఇందుగలడందులేడను సందేహములేక ఎందెందు వెదికిన అందందే చిరునవ్వులు చిలకరిస్తున్నాడు. ప్రజా కోటిని పలుకరిస్తున్నాడు.

ఇంతలో నా వెనుక పెద్ద కలవరము వినబడినది. అది ఆ ప్రజానాయకుని షష్ఠిపూర్తి ఊరేగింపు ఉత్సవము. ముందు రక్షకభటులు రోడ్డు కిరువైపులా బారులుతీరి నడచుచు, వెనుకవచ్చు శకటములకు దారి చేయుచున్నారు. తమ ప్రజా సేవాపరాయణతను మరొకమారు రుజువుచేసి కొనుచున్నారు. ఆ వెనుక కొందరు కారులలో, స్కూటర్లపైన మెల్లగ ముందుకు సాగుచున్నారు. ఆ వెనుక కొందరు కిమ్మెచ్చులవంటి, కారెనుబోతులవంటి, నల్ల తుమ్మమొద్దులవంటి మహాకాయులు షష్ఠిపూర్తి చేసుకొనుచున్న ఆ మహానాయకుని కారు ముందు పరుగులెత్తుచు, జయజయ ధ్వానములు చేయుచున్నారు. ఇక ఆ వెనుక కొంత మంది రిక్షాలపైన, సైకిళ్ళపైన, ఇంకొంతమంది కాలినడకన పయనించుచున్నారు. సుమారు ఒక మైలు పొడవున్న ఆ ఊరేగింపు 'యమవిజయ' నాటి దున్నపోతుల ఊరేగింపును జ్ఞప్తికి తెచ్చుచున్నది. విషయ సేకరణ కుతూహలుడనై నేనును ఆ ఊరేగింపు ననుసరించితిని.

ఆ ఊరేగింపు నగరములోని ముఖ్య వీధులగుండా సాగి చివరికి ఓ పెద్ద మైదానమును చేరెను. అచ్చట ఓ బహిరంగ సభ ఏర్పాటు చేయబడినది. ప్రజా నాయకుడు వేదిక నలంకరించెను. 'కవులు' అతని గుణగణములను కొనియాడిరి. గాయకులు దానికి వరుసలుకట్టి పాడిరి. నాట్యకత్తెలు తమ పద విన్యాసములతో అతని గుణగణముల నభినయించిరి.

అయ్యయ్యో! మేధావి వర్గములోనివారే! దేశమునకు నేతృత్వము వహించ వలసినవారే! ఇది మంచిది, ఇది చెడ్డ అని గ్రహించగలవారే! మంచిని సమాజ

మునకు కదించవలసినవారే! చెడును ఖండించవలసినవారే! భావి తరములను బాగుచేయవలసినవారే! భవిష్యద్దర్శనము చేయవలసినవారే! క్రాంతి దర్శులే! అట్టి కవులు తమ వ్యక్తిత్వములు కోల్పోయి, ఇట్లు బానిసలవలె, భట్రాజులవలె పొగడ్తలకు దిగినారేమి? కల్లు త్రాగిన కోతులవలె కుప్పిగంతులు వేయుచున్నారేమి? అయ్యయ్యో! పొట్టకూటి కొఱకు చేయుచున్నారనుకుందమన్న అదియును నమ్మశక్యము కాకుండ నున్నది కదా! అని నాలో నేననుకొనుచుండగనే, షష్ఠి పూర్తి సన్మాన పత్రము. సహస్ర నామార్చనలతో, అష్టాదశ, వర్ణనలతో, పంచ రత్న పద్య పరంపరలతో మహాదేవతా పూజా సంకాశముగ ముగిసినది. ఇంతలో జయజయ ధ్వానము మరల మిన్నుముట్టినవి.

ఆ తరువాత సన్మానము, పూలమాల సమర్పణము ఆరంభమయినవి— నాయనలారా! బిచ్చగాడికయిన ఎన్నడు పైసా వెయ్యని, ఎంగిలిచేతితో నయిన కాకిని విదిలించని వదాన్యబృవులు సహితము షష్ఠిపూర్తి సన్మానమునకు ఘనముగ విరాళములు నొసగిరి. స్వాగతద్వారములను నిర్మించిరి-బహుమానములనిచ్చిరి- పూలమాలలను సమర్పించిరి- ముడుపులు చెల్లించిరి- మొక్కులు తీర్చుకొనిరి.

ఆహా! ఏమని చెప్పను నాయనలారా! ఆనాడు నగరములో పూజకయినా ఒక పూవు మిగలలేదు- పూలసరాల సమర్పణము సర్పయాగమువలె నిరంతరముగా సాగిపోవుచున్నది- అయ్యయ్యో! వర్ధంతినాడయిన జాతిపిత సమాధిపై ఇన్ని పూలమాలలుంచరే! ఒక దేశనాయకుడు పోయినప్పుడయిన ఇన్ని పూలమాలలను సమర్పించరే! ఇతడు బ్రతికుండగనే చచ్చినంత కీర్తిని గడించినాడు కదా!

నాయనలారా! ఎన్ని పూలమాలలు వచ్చినను అతడు ఓర్మితో స్వీకరించుచునేయున్నాడు- చిరునవ్వులు చిందించుచునేయున్నాడు- ఆహా, ఏమి ఓరిమి? ఏమి శాంతము- ఓమూట ప్రక్కన మరోమూట వేసినందులకు చాకలివాని గాడిద అయిన విదిలించుకొని పారిపోవునే! ఈ విషయమున నీతడు గాడిదను తలదన్నినాడు కదా!

ఆహా, దేశమెంత అధోగతిపాలయినది- ఇది ప్రజా స్వామ్యమా? లేక ప్రభుస్వామ్యమా? ఒకని షష్ఠిపూర్తికిన్ని ఏర్పాటులా? అడుగడుగున ద్వారములా! తోరణములా! పూలజల్లులా! తులాభారములా! జయ జయ నినాదములా! అందుకు ప్రజలనుండి విరాళములా! బలవంతపు వసూళ్ళా! ఇవ్వనివారికి నిరాదరణలా!

ఇచ్చినవారికి సమాదర సన్మానములా! ఆంధ్రదేశమున 'వ్యక్తిపూజ' ఇట్లు ప్రబలిమించి రాగాన పడినదేమి? ఇంత వెర్రితలలు వేసినదేమి? అయ్యయ్యో! నూటికి అరువదిమంది రెండుపూటల పట్టెడన్నమయిన తినుటకు నోచుకొనని ఈ దేశములో, కట్టుకొనుటకు జానెడు గోచి పాతవేని, ఈ దేశములో, తలదాచు కొనుటకు గూడయినలేని ఈ దేశములో రాజకీయ నాయకుల షష్ఠిపూర్తి సన్మాన సభలా! జన్మదినోత్సవములా! ఊరేగింపులా! ఉత్సవములా! విందులా! మద్యపాన గోష్ఠీ విజృంభణములా! ధనపుసంచుల బహుమానములా! బలముల మోహరింపులా! ప్రత్యర్థులకు బెదిరింపులా !

నాయనలారా! ఇప్పటికయినను ఈ వ్యక్తిపూజ మానుడు- ఇది దేశమున కరిష్ఠదాయకముగాని శుభసూచకముకాదు- దేశభక్తి కలిగియుండుడు- ప్రజల ఎడల అభిమానము కలిగియుండుడు- పనియే పరమార్థమనియు, మానవసేవయే మాధవసేవ అనియు మరువకుడు- తోటి ప్రజలను గౌరవింపుడు- బాధ్యతలను విస్మరించి హక్కులకై పోరాడుడు- సర్వ మతస్వామ్యమునకు, సమాజస్థాపనకు కంకణ దీక్షాపరులై ముందడుగువేయుడు- మన స్వాతంత్రమును సార్థకము చేసికొనుడు- సెలవు.

ఓం శాంతి శాంతి శాంతిః

స్త్రీల ఫ్యాషన్లు

జంఘాల శాస్త్రి ఇట్లుపన్యసించెను:

నాయనలారా ! ఈమధ్య ఒక మహిళా సంఘమువారు తమ వార్షికోత్సవ ములలో నన్ను ప్రసంగించుమని కోరినారు అవును మరి, కోరరా ! రిబ్బను కత్తిరి పు కు, శంకుస్థాపనలకు, ఢిల్లీ యాత్రలకు సహితము ఉన్నసమయమ్ము

చాలక అవస్థపడుచున్న అమాత్య వృషభులు, ఐదు నిమిషములు సమయము లభించిన మూడు ముక్కలను రాసి, నాలుగు రాళ్ళు సంపాదించుకొనవలెనను తహతహతో సతమతమయ్యేడి కవులు, సొంతకారున్నను అద్దెకారు ఇంటికి పంపనిదే సమావేశమునకు రాని సంఘసేవా పరాయణులు, సమావేశమునకు వచ్చినది మొదలు ముళ్ళమీద కూర్చున్నవారివలె ఇబ్బంది పడుచు, ఎప్పుడు పోవుదమా అని ఎదురు చూచుచు. ముక్కు చివర నాలుగు ముక్కలిడుకొని, వాటిని వల్లెవేసి జారుకొనెడి రాజకీయవేత్తలు, ఉపన్యాసము లిచ్చుటలో కిట్టుబాటు లేదని తప్పించుకొనెడి అభ్యుదయవాదులు, అవకాశము నీయని యెడల ఈయలేదని ఏడ్చుచు, వచ్చిన అవకాశమును సద్వినియోగము చేసికొనలేక నీళ్ళు నమలెడి ఉపన్యాస దీక్షాదక్షులు, సమయపాలన చేయక, తమ యిచ్చ వచ్చినప్పుడు సమావేశములకు హాజరయ్యేడి కాలాతీత వ్యక్తులు ఉన్న ఈరోజులలో, కానీ ఖర్చులేకుండ, సమావేశ సమయమున కర్ధగంటముందుగనే కాలి నడకన సమావేశ స్థలము చేరికాని, గుక్కత్రిప్పుకొనకుండ, కాల్చి కుండలో పడవేసిన సీమ టపాకాయలవలె పొదలోని గచ్చకాయలవలె, టూకీలతో, టుమ్రీలతో, కట్టు కథలతో, పిట్ట కథలతో జనరంజకముగా ప్రసంగించెడి జంఘాలశాస్త్రికి జంటనగర సమావేశములో అగ్రతాంబూల మందుటలో ఆశ్చర్యమేమున్నది?

అప్పుడు నేనిట్లు ప్రసంగించితిని: అమ్మా! మీ మహాసంఘ వార్షికోత్సవమునకు నన్నాహ్వానించి ఏ అక్కమాంబగారికో, చిక్కమాంబగారికో, జోగమాంబ గారికో అంటకట్టవలసిన ఈ గౌరవమును నా కంటగట్టి మీలో నన్నొకడిగ చేసికొనినందులకు చాల సంతోషము. ఏదయిన ఒక విషయమును గూర్చి ప్రసంగించుమని నన్ను కోరియున్నారు కదా! సృష్టిలో మీ అంత అందమయినది, లావణ్యమయినది. మీఅంత సర్వాంగ సుందరమైనది మరేదియును లేదు కదా! ఆ సృష్టికర్త మిమ్ములను తనంతవారిగా చేసి తాను విశ్రాంతి తీసుకొనుచున్నాడు కదా! అట్టి మీ గురించే ప్రసంగించెదను.

ఫెళఫెళలాడు పట్టుచీరలతో, పసుపు కుంకుమల నలరారు ముఖములతో, కంటి కాటుకలతో, చేతులకు గాజులతో, పాదాలకు పసుపుపారాణులతో, గళసీమలో మంగళసూత్రములతో, కొప్పులలో పువ్వులతో మత్తైదువులై అలరారవలసిన మీరు, అయ్యయ్యో! అదేమి? కళావిహీనములైన ముఖములతో, కాంతులు

లేని కన్నులతో, బోసి మెడలతో, బోడి చేతులతో, పిండిబొమ్మలవలె, గాలి గుమ్మటములవలె ఉన్నారేమి ? అయ్యయ్యో ! మీలో కొంతమంది ముఖములపై తిలకములు కూడ లేవే ! చేతులకు గాజులైన లేవే! మెడలో ఒంట పేటగొలుసైన లేదే ! తల్లీ ! ఏమియు లేకపోవుటయే ఫ్యాషనా ! అటులైన మరి మీకంటె ఆ బిచ్చకత్తె అందకత్తె కాదా !

తల్లులారా! మీలో చాలామంది వివాహమయినవారు కూడ నున్నారు కదా! మరి పెద్దల ఆశీర్వాదములతో, పురోహితుల వేదమంత్రములతో, ముత్తయిదువుల అక్షతలతో మీ తల్లిదండ్రులు వేలు ఖర్చుచేసి కట్టించిన మంగళసూత్రముల నేమి చేసినారు ? అయ్యయ్యో ! ఫ్యాషను కాదని బొట్టుపెట్టెలతో పారవేసినారు కాబోలు - మూసలలో కరగించినారు కాబోలు-తల్లీ! భుజమున గాడిద బరువుగల దురభిమానసంచికలు (వ్యానిటీబ్యాగు కాబోలు అని సభలో సవ్వడులు) లను మోయగలరుగాని, మెడలో పావు తులమెత్తు మంగళసూత్రములను మోయలేరా ? మన సంప్రదాయములను నిలిపికొని మనవలసిన నగత్యము మనకు లేదా !

సోదరీమణులారా ! ఆ రోడ్డు పక్కనున్న ఆ ముష్టిదానిని చూడుడు- పేదరికముచే అది అర్ధనగ్న అయినది - ఫ్యాషను కొరకు మీకు అర్ధనగ్నలగు చున్నారు - నూనెరాసికొను స్తోమత లేకపోవుటచే దాని జుట్టు పీచు రేగినది- ఫ్యాషను కొరకై తలనూనె రాసికొనక మీ జుట్టు పీచురేగినది-ముష్టెత్తుకొనుటకై దాని భుజమున సంచి - ఎందుకో తెలియదుగాని, మీ భుజమున కూడ సంచి- చూచితిరా - మీరు దొరసాన్లు కావలెనని, చివరకు ముష్టివాండ్రకు దగ్గరగు చున్నారు.

నిక్షేపము వంటి చీరలను స్టీలు సామాన్లవాండ్రకిచ్చి గంట పంట్లాములకై పరుగులిడుచున్నారా? మీకు తగిన ''జంట'' దొరకక మీ తల్లిదండ్రులు ఏడ్చు చుండ, చీరలకు తగిన మ్యాచింగులు దొరకలేదని మీరేడ్చుచున్నారా ? మీలో కొందరికి పైటచెంగులు కూడ లేనట్లున్నవి-(అవి ఎగిరిపోయి పురుషుల చొక్కాలుగా అవతరించినవని ఓ గడసరి అమ్మాయి అరుపు) వాలుజడలు, ముచ్చట ముడులు మాయమయి, కత్తిరింపుజుట్టు లవతరించినవి. తల్లీ! ఈ జీవభర్తృ వైధవ్యము మీ కెందులకు?

వహ్వా! బెల్ బాటమ్‌లా! బొత్తాయిల కోటులా! మినీస్కర్టులా! లోనెక్కులా! నడుముకు నాలుగు వేళ్ళ వెడల్పు పటకాలా! ఎత్తు మడమల బూట్సులా! లిప్‌స్టిక్‌లా! కత్తిరింపు జుట్టులా! మొగముపై బూడిదదొంతరలా! టిప్పుటాపు నడకలా! భుజములకు దురభిమాన సంచికలా! తల్లీ, మీరాంధ్రజాతి వనితలేనా! ఆహా! విదేశీ వస్త్రధారణా వ్యామోహము మిమ్ము ఆంధ్రజాతి నుండి ఎంత దూరముగా ఈడ్చివైచినది.

అయ్యయ్యో! దేశమున కెంత దౌర్భాగ్యస్థితి దాపురించినది? జాతి గౌరవమును నిలుపవలసినవారు, జాతిని ముందుకు నడుపవలసిన వారే ఇట్లు ఫ్యాషన్ల వ్యామోహములో పడి వెర్రితలలు వేయుచుండ ఇక దేశ భవిష్యత్తు గతి ఏమి? మీ బిడ్డల గతి ఏమి?

అమ్మా! మీలో చాలామంది తల్లులు కదా! పిల్లలకు పాలిచ్చిన వక్షోజ సౌందర్యము చెడిపోవునని మీలో చాలా మంది పిల్లలకు పాలు కుడుపుటలేదు- అయ్యయ్యో! వక్షోజ సౌందర్యమునకై వంశాంకురమును పాడుచేసుకొందురా తల్లీ! మీలో చాల మంది చదువుకున్నవారు కదా! పసి పిల్లలకు తల్లిపాలకు మించిన పోషకాహారము వేరొకటి లేదని తెలియదా! తెలిసి తెలిసి గొంతు కోసుకొందురా! ఇది విజ్ఞతగలవారు చేయదగిన పని యేనా!

మీరు ఈ ఫ్యాషన్ల యెడచూపు శ్రద్ధలో సహస్రాంశమైన ఇంటిపనులలో చూపిన దేశము స్వర్గసీమ అయ్యేడిది కదా!

అమ్మా! అటులని నేను ఫ్యాషన్లకు వ్యతిరేకిని కాను. స్త్రీలు తప్పక అలంకరించుకొనవలసినదే! కాదనను! కాని అది అంద మినుమడింపచేయునట్లుండవలెను-గౌరవమాపాదించునట్లుండవలెను - అంతియేగాని ఎబ్బెట్టుగా, తెచ్చిపెట్టుకొన్నట్లుగా ఉండరాదు-సంక్రాంతి గోవువలె అందముగా ఉండవలెనుగాని గంగిరెద్దువలె సహ్యాభావము కలిగించరాదు.

తల్లీ! భారతదేశ ఔన్నత్యమును, సంస్కృతిని, సంప్రదాయమును రక్షించగలది స్త్రీ మాత్రమేనని గాంధీ మహాత్ముడు చెప్పలేదా! ఇప్పటికయినను ఈ విదేశీ వస్త్రధారణా వ్యామోహమును వీడుడు. అర్థములేని ఫ్యాషన్లకు పోయి మీ కాపురములను చెడగొట్టుకొనకుడు- మీ మగవారి నప్పులపాలు చేయ

కుడు-కనీసము వంట చేయునపుడైన నూలు చీరలను ధరింపుడు-చేనేత పని వారలను ప్రోత్సహింపుడు. మిమ్ములను మీరు అగ్ని ప్రమాదములనుండి రక్షించుకొనుడు. మీ బిడ్డలకు మీ పాలే పట్టుడు. వారి నారోగ్యముగ పెంచుడు. వారి నాదర్శ పౌరులుగ తీర్చిదిద్దుడు-వీరపత్నులై, వీరమాతలై కలకాలం వర్ధిల్లుడు-భారతీయ మహిళల పూర్వ గౌరవమును నిల్పుడు-

సెలవు

పుట్టిన దినము పండుగ

జింఘూల శాస్త్రి ఇట్లు ప్రసంగించెను :

నాయనలారా! ఈమధ్య నామిత్రుడొకడు తన కుమారుని పుట్టినదినమునకు తన గృహమునకు రమ్మని ఆహ్వానించగా పోయితిని. ఇల్లంతయు రంగురంగు కాగితములతోనూ విద్యుద్దీపములతోనూ, గాలి బుడగలతోనూ అలంకరింపబడినది. హాలులో ఒక పెద్ద బల్ల వేయబడినది. దానిపైన ఒక పళ్ళెరములో 'పుట్టినరోజు కేకు' ఉంచబడినది. దానిపై కుర్రవాని వయసును తెలియచేయుచు ఐదు కొవ్వొత్తులుంచబడినవి. ఆపక్కనొక చాకు ఉంచబడినది.

నా మిత్రుడు ఆదాలోనూ, హోదాలోనూ కూడ పెద్దవాడగుటచే చాలమంది మిత్రులు విచ్చేసినారు. కొంతమంది నవ నారీమణులు, తమ వేష ధారణమును విమర్శించితిననికాబోలు నన్ను చూడగనే మూతులు ముడుచుకొని, ముసి ముసి నగవులు చిలుకరించుచున్నారు. కొందరు నవనవోన్మేష వస్త్రాలంకరణ శోభితులయిన పురుషులు కావిరంగు పంచ,అదే రంగుచొక్కా, గోష్పాదమంత జుట్టున్న నన్ను జంతు ప్రదర్శనశాలలోని వింత జంతువును చూచినట్లు చూచి వారి కబుర్లలో వారు పడినారు. కొద్దిమంది మాత్రము నన్ను గుర్తించి, నమస్కరించి 'సాక్షి' సంఘమును గూర్చియు, సాక్షి ఆరోగ్యమును గూర్చియు అడిగి తెలిసికొనిరి.

మిత్రులందరు వచ్చిన తరువాత కార్యక్రమ మారంభమయినది పుట్టిన రోజు కేకుపై వెలిగించబడిన క్రొవ్వొత్తి దీపముల నా బాలుడు ఊది మలిపివేసెను. తదనంతరము కేకును బాలుడు పక్కనున్న కత్తితో ముక్కలుచేసెను. ఇంతలో ''ఒక'' కేకక వినబడినది. అంతవరకునూ ఏదియో ఆలోచించుకొనుచున్న నేను ఆ కేకు త్రుళ్ళిపడి ఇంతలో ఏమయినదని గాభరా చెందితిని. కాని నాయనలారా! అక్కడ చేరిన స్త్రీ. పురుషులందరును ''Happy Birthday to you'' అని పాడుచుండిరి. ఆ శబ్దమున కదిరిపడిన ఆ కుర్రవాని ఏడుపు కూడ అందులో కలిసిపోయినది.

ఉపాహార సేవనానంతరము నా మిత్రుడు నన్ను తన మిత్రులకు పరిచయము చేసి ఏదేని నొక్క విషయమును గూర్చి నన్ను పన్యసించవలసినదిగా కోరెను. రోగి కోరినది, వైద్యుడిచ్చినదీ ఒకటే యైనట్లైనది. అపుడు నేనిట్లు ప్రసంగించితిని:

పుట్టిన దినమును పురస్కరించుకొని ప్రసంగించమని కోరితిరి కదా! ఇది పుట్టినదినపు వేడుకలా!

హరహరా! మహాదేవ! పరమశివా! నేను కలగాంచుట లేదుకదా! నేనున్నది లండను నగరము కాదుకదా! లేదు నాయనలారా! లేదు! నేనున్నది అచ్చమయిన ఆరుకోట్ల తెలుగువారి రాజధాని - మరిదేమి విపరీతము - ఈ దీపము లార్పుట యేమి? ఈ రొట్టె ముక్కల కత్తిరింపులేమి? ఈ కోరసులేమి? నాయనలారా! మనకు సంప్రదాయములు లేవా? ఆచార, వ్యవహారములు లేవా? మన జాతి అంత గొడ్డువోయినదా? అంత నిస్తేజమైనదా? అంత నిర్వీర్యమైనదా? మీ సూటు, బూటులనేకాక ఆచార వ్యవహారములను కూడ దిగుమతి చేసికొనుచున్నారా! అయ్యయ్యో! దేశమునకు స్వాతంత్ర్యము వచ్చి ముప్పదియైదు వత్సరములు గడచినదే-ఏదీ? భావ స్వాతంత్ర్య మేదీ? రాజకీయ దాస్యమే తొలగినదిగాని, భావ దాస్యము పోలేదు కదా!

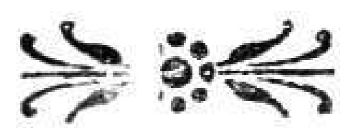
నాయనలారా! ఏదయిన శుభకార్యము జరుగునప్పుడు 'జ్యోతి'ని వెలిగించుట మన ఆచారము కదా! అంతియేగాని దీపములు నార్పుట సంప్ర

దాయమా? అంధకారము నాహ్వానించుట సంప్రదాయమా? కొంపలు కూల్చుట సంప్రదాయమా? ఇందులకై ఇంటిలో 'పీనుగ' పోయినట్లు మీరందరును గొల్లుమని కోరస్సులు! కేకుల ఫలహారములా!

సూర్యాస్తమయ పూర్వము కుర్రవానికి హారతినిచ్చి, మంగళ గీతములు పాడి, స్త్రీలకు పసుపు కుంకుమలను, పురుషులకు తాంబూలములును యిచ్చి సత్కరించెడి మన సంప్రదాయము చెడిపోయినదా!

ఇది చాలక, మన తెలుగులో పదములు కొరవడినట్లు మీ పిల్లల చేత ముద్దుగా 'మమ్మీ' 'డాడీ' అని పిలిపించుకొని మురిసిపోవుచున్నారా! మన భాషలో 'అమ్మ, నాన్నా' పదము లుండగా మనకీ మమ్మీ, డాడీ పిలుపు లెందులకు? 'అమ్మ' అంత కమ్మని మాట వేరేదయిన కలదా! 'మమ్మీ' అను పదమున కర్థము తెలియునా? 'స్తన్యము' నిచ్చి పిల్లలను పెంచు జంతు జాలమును జంతు శాస్త్రములో 'మేమల్సం'దురు. అందు నుండుద్భవించినదే ఈ మమ్మీ పదము. మీ పిల్లలచేత జంతువులుగా పిలిపించుకొని మురిసిపోవుచున్నారా!

నాయనలారా! ఇట్టి వెర్రి వెర్రి పోకడలకు పోయి మన సత్సంప్రదాయములను నాశనము చేయకుడు. ఇప్పటికైనను ఈ భావ దాస్యమును వీడుడు. అది వీడినగాని ఈ జాతికి భవిష్యత్తు లేదని గ్రహింపుడు. మీ పిల్లల చేత 'అమ్మ' 'నాన్న' అని పిలిపించుకొనుడు. వారిని చక్కని, ఆదర్శవంతమైన పౌరులుగ తీర్చి దిద్దుడు. భారత జాతికి కీర్తి నార్జింపుడు. ఇది అదను కాకపోయినను ఇంతసేపు ప్రసంగించినందులకు మన్నింపుడు- సెలవు.

స్వాతంత్ర్యదినోత్సవము

జంఘాలశాస్త్రి ఇట్లు ప్రసంగించెను :

నాయనలారా! మా వీధి చివరగల ఒక వయోజన విద్యాకేంద్రము వారు నన్ను స్వాతంత్ర్యదినోత్సవ సందర్భమున ప్రసంగించుమని కోరగా పోయితిని.

ముందుగా ఒక అమాత్యపుంగవుడు జాతీయ పతాకము నెగురవేసి మిఠాయిలను పంచిపెట్టి, వేదిక, ధ్వనిప్రవర్ధక యంత్రము దొరికినందులకు గాబోలు అమందానంద భరితుడై, ఆనందడోలికలలో తేలియాడుచు తలపై నున్న ఖద్దరు టోపీని సవరించుకొని, స్వాతంత్ర్య దినోత్సవ ప్రాముఖ్యమును గూర్చియు, స్వాతంత్ర్య సముపార్జనకు తాము చేసిన త్యాగములను గూర్చియు, స్వాతంత్ర్యానంతరము, సిద్ధాంతములను సహితము లెక్కచేయక, అధికారములో నుండి ప్రజాసేవ చేయవలయునను దీక్షలో తాను చేసిన పార్టీ ఫిరాయింపులను గూర్చియు, ఆ దీక్షలో తాను పడిన బాధలను గూర్చియు, చిరునవ్వులు చిందించి ప్రసంగించి కూర్చొనెను.

తరువాత నేనిట్లు ప్రసంగించితిని: నాయనలారా ! మనకు స్వాతంత్ర్యమునకు కొదవేమి? మనకున్న స్వాతంత్ర్యము మరెవరికున్నది? మనకు ఒకరి నొకరు తిట్టుకొనుటకు స్వాతంత్ర్యము వచ్చినది. ఒకరినొకరు కొట్టుకొనుటకు స్వాతంత్ర్యము లభించినది. ఒకరినొకరు రక్కుకొనుటకు స్వాతంత్ర్యము వచ్చినది. త్రాగుబోతులకు త్రాగుటకు స్వాతంత్ర్యము వచ్చినది. వదరుబోతులకు వదరుటకు స్వాతంత్ర్యము వచ్చినది. తిరుగుబోతులకు తిరుగుటకు స్వాతంత్ర్యం వచ్చినది. బలమున్నవానికి రాజ్యమేలులుటకు స్వాతంత్ర్యము వచ్చినది. అధికారమున్న వానికి దుర్వినియోగము చేయ స్వాతంత్ర్యము వచ్చినది. లంచగొండులకు నిర్భయముగ లంచములు తీసికొనుటకు స్వాతంత్ర్యము వచ్చినది. రాజకీయ నాయకులకు పార్టీలు మార్చుటకు స్వాతంత్ర్యము వచ్చినది. విద్యార్థులకు

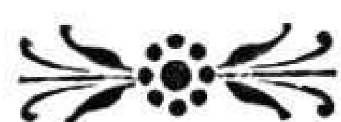
కాపీలు కొట్టుటకు స్వాతంత్ర్యము వచ్చినది. కవులు అయిదు చుక్కల ఆహార శాలలో చేరి, ఓ చుక్క వేసుకుని ఆకలి కవిత్వము వ్రాయుటకు స్వాతంత్ర్యము వచ్చినది. రోడ్డు పక్క రోమియోల కమ్మాయిల నల్లరి పెట్టుటకు స్వాతంత్ర్యము లభించినది. వ్యాపారస్థులకు ధరలు పెంచుటకు, బజారును నలుపు చేయుటకు స్వాతంత్ర్యము లభించినది. ఉద్యోగస్థులకు సమ్మెలు చేయుటకు స్వాతంత్ర్యము లభించినది. పార్టీల గొంతులు కోయుటకు కాలాంబర కవచధారులకు, పేషంట్ల గొంతులు కోయుటకు శ్వేతాంబర కవచధారులకు స్వాతంత్ర్యము లభించినది. నిరుపేదలకు కడుపు మాడ్చుకొనుటకు స్వాతంత్ర్యము లభించినది. కన్నీరు కార్చుటకు స్వాతంత్ర్యము లభించినది. రోడ్డుపక్క కాలిబాటలపై కాపురములు చేయుటకు స్వాతంత్ర్యము లభించినది. భిక్షాటనము చేయుటకు స్వాతంత్ర్యము లభించినది. ఇంతకంటె నింకేమి కావలయును ?

అయ్యయ్యో! నాయనలారా! రాజకీయ స్వాతంత్ర్యమే సిద్ధించినదిగాని, ఏది? ఆర్థిక స్వాతంత్ర్య మెక్కడిది? విదేశీ దాస్యశృంఖలములను విడిపించుకొని అంతకంటె బలమైన స్వార్థదాస్య శృంఖలములలో ఇరికిపోయినాము కదా! ఏదీ! గాంధిజీ కలలుగన్న రామరాజ్యమేదీ? గ్రామ రాజ్యమేదీ? నెహ్రూగారు కలలు గన్న మరో ప్రపంచమేదీ? తిలక్ కలలుగన్న స్వరాజ్యమేదీ ?

అయ్యయ్యో! ఇట్టి స్వాతంత్ర్యము కొరకేనా వేలాది ప్రజలు ప్రాణముల నర్పించినది-లక్షలాది ప్రజలు సత్యాగ్రహములు చేసినది-కృష్ణజన్మస్థానములను సందర్శించినది - బాంబులు పేల్చినది - తుపాకులు కాల్చినది - తుపాకిగుళ్ళకు గుండెల నెదురొడ్డి నిలచినది ? అదుగో చూడుడు - ఆ దేశభక్తుల కన్నులవెంట ఆనందబాష్పములకు బదులుగ అశ్రుధారలు కురియుచున్నవి. "ఇది మన భారత దేశమేనా?" అని వారిలో వారనుకొనుచున్న మాటలు మీ చెవి సోకుట లేదా ? నాయనలారా! ఆర్థిక స్వాతంత్ర్యము లేని రాజకీయ స్వాతంత్ర్యము కరిమింగిన వెలగపండు కదా !

ఒకవైపు కోట్ల రూపాయల వ్యయముతో ప్రణాళికలా ! లక్షలకొలది టన్నుల ఆహారధాన్యపు నిల్వలా ! బహుళమైన ఖనిజ సంపదలా! భారీ పరిశ్రమలా ! జీవనదులా ! సారవంతమైన భూములా ! శ్రమించి సేద్యము చేసెడి

ప్రజలా! మరోవైపున నిరుద్యోగమా! నిరక్షరాస్యతా! దారిద్ర్యమా! అంటరాని తనమా! ఆకలిచావులా! వరదలా! కరువులా! కాటకములా! క్ష్యామలా! రేషనులా! నాయనలారా! మనము మన తరువాతి తరమున కందించునది ఈ రేషనుకార్డులనేనా! నాయనలారా! ఇప్పటికైనను మించిపోయినది లేదు. ఆర్థిక వైషమ్యముల రూపుమాపుడు. నిరుద్యోగమును, నిరక్షరాస్యతను నిర్మూలించుడు. మంచిని, మానవత్వమును పెంచుడు. ప్రజాస్వామ్యముపై ప్రజలకు నమ్మకము సడలకుండ ప్రవర్తింపుడు. అది లేనినాడు ఈ స్వాతంత్ర్య దినోత్సవము ఏటేటా పెట్టెడు శ్రద్ధలేని శ్రాద్ధమువలె నుండును. సెలవు.

ఆధునిక కవిత్వము

అంతకుముందేమి ప్రసంగించెనో గాని నేను సభా భవనమును ప్రవేశించుసరికి జంఘాల శాస్త్రి యిట్లుపన్యసించుచుండెను:

ఆహా! ఏమి! వారి కవిత్వము నారికేళపాకమా! అది సామాన్యుల కందుబాటులో లేదా! రాజాస్థానములకే పరిమితమై ఉండెడిదా! అర్థము కాని సమాసములతో, సంధులతో, కఠిన పదజాలముతో కూడుకొని యున్నదా! పాత చింతకాయ పచ్చడా! అర్థములేని కవిత్వమా! వ్యర్థ కవిత్వమా! నాయనా! ఆనాటి దేశ, కాల, పాత్రముల కనువుగ వారికి తోచినదేదియో వారు వ్రాసినారు. అందులోని మంచిని నీవు గ్రహించవలదా! చెడును విసర్జించవలదా! అది మన శరీరతత్వములోనే యున్నది కదా! మరి నీవట్లేల చేయవు- ఆత్మస్తుతి, పరనిందతోనే కాలక్షేపము చేసిన నేమి ప్రయోజనము?

ఏమంటివి? నీ కవిత్వమును చదివిన వేరే ఏ కవిత్వమును చదువ నవసరము లేదా! వేరుగ భాష నేర్వనవసరము లేదా! నీకా కవిత్వమెచటి నుండి వచ్చినది? భారత, భాగవతాది గ్రంథములను, మను చరిత్రాది కావ్యము

లను జీర్ణించుకొనియే కదా ఈ భాషాభిమానమును, భాషపై ఈ అధికారమును సంపాదించినది! ఏ ప్రయత్నమునూ లేక భాష నీకూరక పట్టుపడిదా?

మరి మేము వానిని చదువ నవసరము లేదా? మేము వానిని చదివిన భాషపై నీ కంటె అభిమానమును పెంచుకొందుమను భయము కాబోలు- భాషపై నీకంటె అధికారమును సంపాదింతుమని భీతి కాబోలు- నీకంటె చక్కని కవిత్వము వ్రాయిదుమని ఈర్ష్య కాబోలు- నిన్ను మించిపోవుదుమని స్వార్థము కాబోలు!

కవి యనగ నెంతటి విశాల హృదయుడు కావలయును! ఎంతటి సూక్ష్మ బుద్ధి కావలయును! ఎంతటి ద్రష్ట కావలయును! ఎంతటి సౌమ్యుడు కావలయును! ఎంతటి తపశ్శాలి కావలయును! ఎంతటి సద్గుణశీలి కావలయును! పంచభక్ష్య పరమాన్నములను నీ వారగించి, నీ మోచేతి నీరు మమ్ము త్రాగమనుచున్నావా! నీవు మధుర పానీయములను సేవించి, నీ ఎంగిలి గ్లాసులను చప్పరించి మమ్ములను తృప్తిపడుమనుచున్నావా! మృష్టాన్న భోజనము నీ వారగించి, పులివిస్తరాకులను మమ్ము నాకమనుచున్నావా ! బంగరు పళ్ళెరములో నీవు భుజించి మట్టి మూకుడులో మమ్ములను తినమనుచున్నావా! నాయనా! కవి పలుకవలసిన పలుకులేనా యివి?

మన పూర్వకవులందరును తమ పూర్వకవుల రచనలను చదివి, గుణ గ్రహణము చేసిమరీ కావ్యరచనను చేపట్టలేదా! ఏమియునూ చదువకుండ నీవు వ్రాయునదేమి? చూచిరాత తప్ప—

ఇక ఆధునిక కవిత్వమును గూర్చి రవంత చెప్పెదను. నాయనలారా! 1930 లో ఆవిర్భవించిన ఆధునిక కవిత్వమునకు ఏబదేండ్లకే నూరేండ్లు నిండినవి కదా! రాసియే పెరిగినది గాని వాసియేదీ? ఏదీ! ఈనాడు ఆధునిక కవిత్వమున కాదరణ యేదీ? చదువువాడేడీ? ప్రచురణ కర్త ఏడీ? తన కృతికి తానే ప్రచురణ కర్త-తానే విమర్శకుడు-తానే పాఠకుడు-తాను వ్రాసినది తప్ప వేరొకరు వ్రాసినది చదువడు- వేరొకరు చేసిన విమర్శను సహించడు- సలహాలను, సూచనలను స్వీకరించడు. ఇది ఆధునిక కవి స్థితి. తెలుగుజాతి దుస్థితి.

ఆధునిక కవిత్వమునకు మీరు చేసినదేమున్నది ? కవిత్వమును ఛందో బంధములనుండి విడిపించి అంతకంటె బలమైన రాజకీయ సిద్ధాంతపు చట్రములో నిరికించినారు. ఇక వస్తు వైవిధ్యమునకు తావేదీ ? కల్పనా చమత్కృతికి అవకాశమేదీ ? శిల్ప విన్యాసమునకు సందేదీ ? రచనారమణీయతకు రహదారి ఏదీ ? ఏదియును లేదు. చెప్పిన భావమునే మరల, మరల మార్చి చెప్పుటయే తప్ప వేరులేదు. కేవలము 'నినాద కవిత్వము'గ చేసినారు.

''ఆ మోస్తరు రచనలకన్నా
క్షేమంకర మేనుఫెస్టో సిరిసిరి మువ్వా'' అన్న తప్పులేదనుకొందును.

నాయనలారా ! కంకంటి పాపరాజు ఉత్తర రామాయణములోని పద్యమున కయిన, పదకోశమూ దగ్గరనిడుకొని అర్థము చేసికొనవచ్చును గాని ఆధునిక కవి ''అకుల అప్పల రాజు'' గారి ఆకలి కవిత్వము నర్థము చేసికో లేము కదా ! 'పెద్దన్న'గారి కవిత్వమున గల సొగసులను ఏ విద్వాంసుడయిన వివరించగలుగును గాని మన 'ఎద్దన్న' గారి కవిత్వమున కర్థము అతనికే తెలియదు కదా ! శ్రీనాథుని 'సీసము' కొంతయిన కరగునుగాని 'చీమశ్రీ'గారి స్టీలు (Steel) కవిత్వము అవగింజంతయిన కరుగదే !

వారి కవిత్వము నారికేళపాకమా ! మరి మీ కవిత్వమేదో తెలియునా? ''దయ్యపు కొబ్బరికాయ పాకము.'' వారి కవిత్వమును కాస్తంత శ్రమ తీసుకొని వొలచిన తియ్యని నీరు, కమ్మని కండ లభించునుగాని మీ కవిత్వమును వొలచిన మిగులునవి కేవలము పైపీచు, లోని పెంకు మాత్రమే !

దేశమునకు సందేశమేది ? జాతిని జాగృతము చేసెడి నినాదమేది ? జనము నుత్రూతలూగించెడి పదబంధమేది ? కదన రంగములో యవనాశ్వము వలె ముందురికించగల లయవిన్యాసమేది ? ఊపిరి పోసెడి జీవశక్తి యేదీ ? కదిలించు ప్రాణమేదీ? వాడి యేదీ ? వేడి యేదీ? ఏదియునులేదు. ఉత్తేజింపిండి కవిత్వము - నిర్జీవ కవిత్వము – చచ్చుకవిత్వము - వాక్యమునకు సంధి, సంధి విరుగగొట్టి పేర్చుట కవిత్వమా ! అంత్యప్రాసలకై దేవులాడుట కవిత్వమా ! అర్థములేకుండ వ్రాయుట కవిత్వమా! ఏమంటివి? మీరు చేసినవి ప్రయోగములా! వారు చేసినవి పదబంధ విన్యాసములా ! నీ ప్రయోగములు ఆధునిక కవితా

లతకు పూచిన పూలా! వారి ప్రయోగములు తెలుగు సాహితీ లతకు కాచిన కుక్కమూతి పిందెలా! నీవు చేయు ప్రయోగములు తెలుగు సాహిత్య క్షేత్రమునకు ఎరువులా! వారి ప్రయోగములు తెలుగు సాహిత్య క్షేత్రమున నిస్సారపు టిసుక దిబ్బలా! కవితా ప్రక్రియలో ప్రయోగములు చేయుట నీ యబ్బ సొత్తా! వారికి తోచిన ప్రయోగములు వారు చేసినారు.

నాయనలారా! చదువరి కాని వాడెవడును వ్రాయలేడు. కవిత్వము వ్రాయవలెనన్న భాషపై అధికారమవసరము. భాషపై అధికారమును సంపాదించుటకై మన పూర్వకవులు వ్రాసిన పురాణేతిహాసములను, ప్రబంధములనే కాక ఇతర భాషలలోని ఉత్తమ సాహిత్యమును సహితము అధ్యయనము చేయుడు. భాషపై అభిమానమును, అధికారమును పెంచుకొనుడు. పాత కొత్తల భేదములను విస్మరించి సాహితీమ తల్లిని సేవింపుడు. తరువాత మీకిచ్ఛ వచ్చిన ప్రక్రియలో మీకిచ్ఛవచ్చిన అభిప్రాయములను స్వేచ్ఛగ వ్యక్తము చేయుడు. అంతియేగాని, నాయనలారా! పునాదులు లేకయే భవంతులు నిర్మింప గలరా! నేల విడిచి సాము చేయగలరా! ఉట్టి కెగుర లేకుండ స్వర్గమున కెగుర గలరా! ఓనమాలు రానివాడు ఓంకారేశ్వర స్వామిపై దండకము వ్రాయగలడా! ABCDలు రానివాడు 'Antony and Cleopatra' ను చదువగలడా! మాటలురాని వాడు మహాప్రస్థానమును అర్థము చేసికొనగలడా! సైకిలు తొక్కుట రానివాడు సైకిలుపై 'ఫీట్సు' చేయగలడా! నీటిని చూచి భయపడువాడు ఈదగలడా! పులిని చూచి భయపడువాడు సరస్కలో రింగ్ మాస్టర్ కాగలడా! భాషపై అధికారములేని వాడు కవిత్వము వ్రాయగలడా! ప్రయోగములు చేయగలడా!

అందులకని ఉత్తమ భాషాధ్యయనమును చేయుడు. చక్కని భాషనలవరచుకొనుడు. 'తెలుగు భారతి'కి మరిన్ని మణిహారముల నందించి కీర్తిబడయుడు. తెలుగు జాతిని ధన్యము చేయుడు. మీరు ధన్యులు కండు.

ఇప్పటికే చాల చెప్పితిని. ఈ విషయమును గూర్చి వేరెప్పుడయిన ముచ్చటింతును. సెలవు.

తెలుగు రాజధానిలో తెలుగు తనం

జంఘాలశాస్త్రి యిట్లుపన్యసించెను :

నాయనలారా! ఈ మధ్య నేను కార్యార్థినై హైదరాబాదు పాత నగర ప్రాంతమునకు పోయితిని. శివ, శివా! ఏమని చెప్పను నాయనలారా! తెలుగు రాజధానిలోనే తెలుగునకెంత దుర్గతి పట్టినది! తెలుగుజాతి ఎంత దిగజారి పోయినది! రాష్ట్ర రాజధానిలోనే తెలుగుభాషగతి యిటులుండ ఇక చెప్పవలసిన దేమున్నది? భాషాప్రయుక్త రాష్ట్రము కావలెనని సత్యాగ్రహములు చేసిన ఆద్యు లమే! అందుకై ప్రాణత్యాగములొనర్చిన వారమే! భాషా ప్రయుక్త రాష్ట్ర మేర్పడి రెండు పుష్కరములు దాటినదే! తెలుగు నధికార భాషగా నమలు చేయుట కరడజను అధికార భాష కమిషన్లు వేలకొలది పుటల నివేదికలను తయారు చేసినవే! సమర్పించినవే! ఆ నివేదికలను పరిశీలించుటకు వేరొక సంఘము నియమింపబడినదే! ఇరుగు పొరుగు రాష్ట్రములు తను మాతృభాషలో పాలనా యంత్రాంగమును నడపుచుండ, రాష్ట్ర రాజధానిలోనే తెలుగు, అధికార భాషమాట యటుంచి అర్థమగు భాషగకూడ లేదే! ఇంకను నగరములోని 'తల వాకిటి బల్ల'లపై మాత్రము పైశాచిక తెలుగులో వ్రాయబడి యున్నవి కదా! వ్రాయబడుచున్నవి కదా!

''ఇచ్చట జుత్తు అందముగా నరకబడును'' అనియు, ''ఇచ్చట స్త్రీలకు అలగు ఏర్పాటులు కలవు'' అనియు, ''ఇచ్చట బరఫు అమ్మబడును'' అనియు, ''ఇచ్పట అందమైన బట్టలు అమ్మబడును''కు బదులు ''ఇచ్చట అందమైన బుట్టలు అమ్మబడును''అనియు,''ప్రభుత్వ సారాయి దుకాణము''నకు ''ప్రభుత్వ సురాయి దుకాణము''అనియు, ''స్త్రీ జనాభ్యు దయశాఖ''కు ''స్త్రీ జనాభ్యుదయ శాఖ'' అనియు, ''మోటారు డ్రైవింగ్ స్కూల్''నకు ''మోటారు డైవింగు ఇస్కులు'' అనియు, ''సప్లయింగ్ కంపెని''కి ''సప్లయింగ్ కమ్పెని'' అనియు ''స్వీట్ హవుస్''నకు ''స్వెట్ హవుజ్'' అనియు, 'టైలర్'కు 'టేలర్' అనియు, ''ప్రసూతి గృహమున''కు ''ప్రసూతి గ్రహ''మనియు, 'బ్యాంగల్ స్టోర్' నకు 'బంగల్ ఇస్టోర్' అనియు, 'తారక రాము' నకు 'తురక రాము'

డనియు, 'పెయింట్స్'కు 'పెంట' అనియు 'లాడ్జి'కి 'లాడ్జ' అనియు, ఇటు లెన్నని చెప్పవచ్చును నాయనలారా! కొన్నిచోట్ల వ్రాయబడిన తెలుగు నర్థము చేసికొనుట మహా కష్టమగును కదా! పైన ఆంగ్లములోనో, క్రింద హిందీలోనో వ్రాయబడిన దానిని చూచి, తెలుగులో వ్రాయబడిన దానిని సమన్వయించుకొని చదువుకొనవలసినదే! ఆ అక్షరాలంకారులు అక్షరములను చెక్కుటలో కన కనబరచిన నేర్పు, కూర్చుటలో కనబరచిన మార్పు అనన్య సామాన్యము గదా!

గాసడ బీసటగా నున్న తెలుగు భాషను సంస్కరించి, భారతాంధ్రీ కరణమును చేపట్టితినని గొప్పలు చెప్పుకొన్న 'నన్నయ' నొకసారి ఆ భాషను చదువనిండు. ముచ్చెమటలు పోయవలసినదే! మూర్ఛ పోవలసినదే! తెలుగు రాజధానిలోని తెలుగు స్థితిని చూచి రాజమహేంద్రవరమునకు పరిగెత్తి పోయి, గౌతమీ నదిలో దూకి ఆత్మహత్య చేసికొనవలసినదే!

ఎవ్వరికిని అర్థము కానట్లు 'తల వ్రాతలు' వ్రాయుట తన సొంతమని విఱ్ఱవీగుచున్న చతుర్ముఖుడు 'జంటనగరాల అక్షర శిల్పులు' వ్రాసిన 'తల వాకిలి బల్ల' వ్రాతలముందు బలాదూరు కావలసినదే! నాలుగు ముఖముల నొకే పర్యాయము నేలకు దించి, తన ఓటమి నంగీకరించ వలసినదే! ఎనిమిది కళ్ళలో నీళ్లు తిరుగగ, నాలుగు నోళ్లతో బావురు మనవలసినదే!

సాక్షాత్ సరస్వతీ పతికే ఈ గతి కల్గిన, ఇక లిపి సంస్కర్తల సంగతి, భాషా సంస్కర్తల గతి చెప్పవలసినదేమున్నది? సూర్యునిముందు మిణుగురువలె, పండితుని ముందు పామరులవలె, న్యాయాధికారిముందు సామాన్యుని వలె వెల వెల పోవలసినదే! తల వంచుకోవలసినదే!

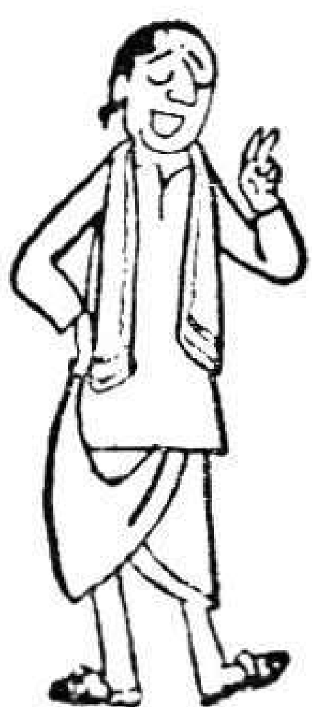
ఒకచో "ప్రభుత్వ జ్వర చికిత్సాలయము" అని బల్లపై వ్రాయబడినది. నాయనలారా! బెల్లమునకు చీమలు పట్టుట నేనెరుగుదును-ఇనుమునకు త్రుప్పు పట్టుట నేనెరుగుదును. దీపమునకు పురుగులు చేరుట నేనెరుగుదను. మంచము నకు నల్లులు పట్టుట నేనెరుగుదును. మంచి కవిత్వమునకు తలయూచుట నేనెరుగుదును. మంచి పాటకు తాళము వేయుట నేనెరుగుదును. కాని ప్రభుత్వము నకు జ్వరము వచ్చుట నేనెన్నడును వినలేదు, కనలేదు. రాజకీయాధికారమదో న్మత్త ప్రభుత్వమున కిట్టి జ్వరము వచ్చునని నా వైద్య మిత్రుడొకడు శలవిచ్చి నాడు. నిజమే కాబోలు. ఇంకను, ప్రభుత్వ చెవి, ముక్కు, గొంతుక ఆసుపత్రి, ప్రభుత్వ ప్రసూతి ఆసుపత్రి వంటి వనేకములు కలవు.

అయ్యయ్యో! ఆరు కోట్ల తెలుగువారి రాష్ట్ర రాజధానీ నగరమే! తెలుగు జాతీయతకు ముఖ్య కేంద్రమే! తెలుగు సంస్కృతికి ఆలవాలమయిన నగరమే! సందున కొక్క సాహిత్య సంస్థ వెలసిన నగరమే! అట్టి తెలుగు రాజధానిలోనా ఈ 'పిరపైశాచిక తెలుగు భాష'- ఇన్ని ప్రభుత్వ సంస్థలు, స్వచ్ఛంద సంస్థలు తెలుగు భాషోన్నతికై కృషి సల్పుచున్న రాష్ట్ర రాజధాని లోనా ఈ అనర్థభాష!

నాయనలారా! మీ సాహితీ సేవలో భాగముగ, ప్రభుత్వమువారి అధి కార భాషాభివృద్ధిలో భాగముగ, తక్షణమే జంట నగరములలోని అక్షర శిల్పుల కందరకును కనీసము తెలుగులోనయిన తప్పులు లేకుండ వ్రాయను, చదువను నేర్పుడు. మీ కృషికి ధన్యత చేకూరును. తెలుగుజాతి గౌరవ మినుమడించును. తెలుగు భారతి సంతసించును. తెలుగు ప్రజలు సంతసింతురు. భాషాభిమానులు సంతసింతురు. నేనును సంతసింతును.

సెలవు.

నూతన పరీక్షా విధానము

జంఘాలశాస్త్రి దిన పత్రిక నొకదానిని చేత పుచ్చుకొని, సభా భవనమును తొందర తొందరగ ప్రవేశించి, వేదిక నెక్కి ఇట్లు ఉపన్య సించెను:

నాయనలారా! ఈ దినపు దిన పత్రికను చదివితిరా! ఆహా! ఎంత గొప్ప వార్త! ఎంత మంచివార్త! ఎంత మహోన్నత నిర్ణయము! ఎంత చక్కని ఆశయము! ఎంత చైతన్యాత్మకమైన మార్పు! ఎంత విప్లవాత్మక విధానము! వహ్వా! ఇది వార్తయా నాయనలారా! కాదు - విద్యార్థుల పాలిటి కల్పతరువు- విద్యార్థి కర్ణామృతము-రస గుళిక-తేనెజల్లు-పుష్పవృష్టి.

ప్రస్తుత విద్యా విధానములో విద్యార్థులకు పరీక్షలు లేనందున సోమరి తనము హెచ్చినదట. సంవత్సరాంతమున విద్యార్థులకు పరీక్షలు నిర్వహించుట

వలన, ఒకసారి కాపీ చేసి పరీక్ష లందు త్తీర్ణులగుచున్నారట. పై రెండనర్థము లనూ తొలగించుటకై నూతన విద్యా విధానము ప్రవేశ పెట్టనున్నట్లు అమాత్య శేఖరులు శలివిచ్చినారు. అందులో ముఖ్యమయినది విద్యార్థులు పుస్తకములను చూచి పరీక్షలు వ్రాయు పద్ధతి.

నాయనలారా! ఇంతకంటె విద్యార్థులకు కావలసినదేమున్నది? చదువ నక్కఱలేదు. పుస్తకము లున్న చాలును. పట్టా దానంతటదియే వచ్చును.

ముందుగ విద్యార్థులకు పరీక్షల నెత్తి వేసినదీ ప్రభుత్వమేకదా! వారిని సోమరులను చేసినదీ ప్రభుత్వమేకదా! మరిప్పుడీ మొసలి కన్నీరెందులకు? ఇక పుస్తకములు చూచి పరీక్షలు వ్రాయుట యందురా! ఇందులో వింత ఏమున్నది? నూతనత్వ మేమున్నది? అధికారికముగ ప్రకటించక పోయినను ప్రస్తుత పరీక్ష లింతకంటె భిన్నముగా జరుగుచున్నవని మన అమాత్యుల వారి అభిప్రాయమా? నాయనలారా! ఇది మట్టుకు శ్రమతో కూడుకున్న పని కాదా! ఎన్ని పుస్తకములని తిరుగ వేయుట-ఎన్ని పుటలని శోధించుట-ఎన్ని పుటలని చూచి వ్రాయుట-విద్యార్థులకు పరీక్షా సమయములో పుటలను సాధించుటలోనే సమయ మధికముగ వ్యర్థమగును కదా! అందువలన విద్యార్థులకు పరీక్షా సమయమున అవసరమయిన పుటలను వెదకి పెట్టు భారమును పరీక్షా మందిరములోని ఉపాధ్యాయుల కప్పగింపుడు. లేకున్నచో ఉన్న స్వల్ప వ్యవధిలో పుటలు వెదుకుట, పేజీలకొలది చూచి వ్రాయుట శ్రమతోకూడిన పని కదా!

ఆహా! విద్యా విధానములో ఈ వరకే చేసిన మార్పులు చాలకనా ఈ వింత మార్పు - నాయనలారా! మీకు ప్రయోగము లొనర్చుటకు ఇంతకంటె వేరు రంగము లేదా! స్వాతంత్ర్యము వచ్చి మూడు దశాబ్దములు దాటినను, విద్యా విధానము మాత్రము రెండు శతాబ్దముల వెనుక నున్నదే! ఆంగ్లేయులు వారి రాజ్యతంత్రమును నడుపుట కవసరమగు గుమాస్తాలను తయారుచేయుటకు ప్రవేశపెట్టిన బానిస విద్యా విధానమని కల్లుతాగిన కోతివలె కుప్పిగంతులు వేసిన మీరు, - కారెనుబోతులవలె రంకెలు వేసిన మీరు, - చేసిన దేమున్నది? మీ విద్యా విధానము గుమాస్తాలగుటకు కూడ నుపయోగపడకుండ నున్నది కదా!

దినమున కొక మార్పా! సంవత్సరమున కొక పాఠ్య ప్రణాళికా! మంత్రి మారినపుడెల్ల మార్పా! మంత్రివర్గము మారినపుడెల్ల మార్పా! అధికారపక్షము మారినప్పుడెల్ల మార్పా! ఇందులకై కమిషన్లా! ప్రోజక్టు రిపోర్టులా!

నాయనలారా ! నిన్న నాటిన విత్తనము నీ దినమున వెలికితీసిన నేమి ప్రయోజనము? అశ్వత్థ వృక్ష ప్రదక్షిణము చేసి కడుపు తడుముకొనిన నేమి లాభము? ఏ ప్రయోగమున కయిన కొంత సమయము నక్కరలేదా ! ఏ మార్పు నయిన పరిశీలించవలదా ! పరిశోధించవలదా ! ఫలితము చక్కగ నున్నది, లేనిది తులనాత్మకముగ నిర్ణయింపవలదా ? ఏమియును లేకుండ దినమునకొక్క మార్పును ప్రవేశపెట్టిన యెడల ఇక ఫలితములను పరిశీలించు టెట్లు ? మంచి చెడులను తేల్చు టెట్లు ?

నాయనలారా ! విద్యా విధానమును రాజకీయములతో ముడివేయకుడు — దానిని విద్యావేత్తల కప్పగింపుడు. జాతీయ విద్యా విధానమును రూపొందించి, కాశ్మీరమునుండి, కన్యాకుమారి వరకు గల యావద్భారతదేశ మందును అమలు చేయుడు. దేశ ఆర్థిక, సాంఘిక అవసరముల కనువగు విద్యా విధానము మలచుడు. విద్యను మార్పు సాధించుట కాయుధముగ తీర్చి దిద్దుడు. అంతియే గాని మీ మిడిమిడి జ్ఞానముతో, అర్థములేని ప్రయోగములతో, ఆచరణాత్మకము కాని ఆశయములతో, అక్కరకురాని పాఠ్య ప్రణాళికలతో విద్యార్థుల గొంతులు కోయకుడు. భావి తరములను పాడు చేయకుడు. భారతదేశము నధోగతిపాలు చేయకుడు. సెలవు.

సంతాప సభలు

జంఘాల శాస్త్రి యిట్లుపన్యసించెను :

నాయనలారా ! ఈ మధ్యనే పరమపదించిన ఒక మహాకవి సంస్మరణ సభ జరుగుచున్నదని విని, ఆ మహనీయునికి శ్రద్ధాంజలి ఘటించుటకై నేను ఆ సభకు పోయితిని.

ఆహా ! ఏమి కోలాహలము ? సభాస్థలి వివిధ వ్యక్తులచే క్రిక్కిరిసి యున్నది. సభలోని జనము మండిపోవుచున్న ఎండలనుయో, రాబోవు

మామిడి కాయలను గూర్చియో, బందరు మిరపకాయల శ్రేష్టతను గూర్చియో, మనుమరాలి సమర్తను గూర్చియో, మేనల్లుని చదువును గూర్చియో, పిల్లవాని ఉద్యోగమును గూర్చియో, కడదాని కల్యాణమును గూర్చియో, పట్టుచీరలను గూర్చియో, పోలిష్టర్ షర్టులను గూర్చియో, పన్నులను గూర్చియో, ప్రణాళిక లను గూర్చియో, పెరుగుచున్న ధరలను గూర్చియో, తరుగుచున్న ఆదాయము లను గూర్చియో, ఎవరికి తోచిన విషయములను గూర్చి వారు ముచ్చటించు కొనుచున్నారు.

కొందరు 'దిన పత్రిక పఠన దీక్షాదక్షులు'. ఆనాటి దిన పత్రికలో పైన గల పేరునుండి, చివరగల ప్రచురణకర్త వివరముల వరకు అక్షరమయిన పొల్లు పోకుండ చదువుచున్నారు. ధ్వని ప్రవర్థక యంత్రమునుండి "బలే మంచిరోజు, పసందైనరోజు, వసంతాలు పూచే నేటిరోజు" అను చలన చిత్ర గీతము శ్రావ్యముగ వినబడుచున్నది.

అనవాయితీ తప్పకుండ సమావేశ మర్ధగంట ఆలస్యముగ ఆరంభమయి నది. సమావేశాధ్యక్షుడు లేచి నిలువబడి, ముసి ముసి నగవులతో సభాస్థలి నంతను పరికించి, ధ్వని ప్రవర్ధక యంత్రమును చూచి పులకించి, దివంగతు డయిన ఆ మహాకవిని గూర్చియు, ఆయన రచనలను గూర్చియు అనర్గళముగ అర్ధగంట ప్రసంగించి, ఆ కవిని గూర్చి తాను వ్రాసిన కవితను అంత్యప్రాసలు తప్పకుండ, శ్రావ్యముగ చదివి, సభికులచే శభాషనిపించుకొనెను.

అటు తరువాత, దివంగతుడైన ఆ మహాకవి చిత్ర పటము శ్రోతల హర్షధ్వానముల మధ్య పూల మాలాలంకృతము చేయబడినది. తదనంతరము వివిధ సాహితీ సాంస్కృతిక సంస్థల ప్రతినిధులు, ఒకరి తరువాత ఒకరు విచ్చేసి, ఆ మహాకవి కవిత్వమును గూర్చియు, తమ సంస్థ కార్యకలాపములను గూర్చియు, తమ భవిష్యత్ప్రణాళికలను గూర్చియు, ఏకరువుపెట్టి, గడగడ, గ్లాసుడు మంచి తీర్థమును సేవించి, వెనుకనుండి కరతాళధ్వనులు చేసిన తన సంస్థ సభ్యులకు కృతజ్ఞతాపూర్వకముగ ఓ చిరునవ్వును చిలుకరించి, శిరఃకంప నముతో పలుకరించి తమ తమ ఆసనములపై కూర్చుండి, ఇతర సాహిత్య సంస్థలు పనిచేయు తీరు తెన్నులను విమర్శించుచు గాబోలు, పక్కవారితో గుస గుస లాడుచున్నారు.

కవులు ఆ మహనీయుని గూర్చి కవిత్వమును వ్రాసి, చదివినదే మరొక మారు చదివి, బాగున్నదనగ మూడవ మారు చదివి, తమ కవిత్వమున కింత మంది శ్రోతలు లభించినందులకు అమందానంద కందళిత హృదయులై, ఆనంద సాగరములో తేలియాడుచు అరుదుగా వచ్చిన అవకాశమును సద్వినియోగము చేసికొన యత్నించుచున్నారు.

ఇట్లు ఆ సభావేదిక యంతయు ఉపన్యాసకుల హుంకారములలో, కవుల అహంకారములతో, శ్రోతల కరతాళధ్వనులతో కళ, కళలాడిపోయినది. అది ఆ మహాకవి సాహిత్య వ్యక్తిత్వములపై జరిగినా గోష్ఠి కార్యక్రమమో లేక సంతాప సభయో నాకింకను అవగతము కాలేదు.

అయ్యయ్యో! జొట జొట కన్నీరు కార్చవలసిన తరుణమే! గొంతు బొంగురుపోవ ఏడ్వవలసిన సమయమే! ఏడ్చి, ఏడ్చి, అలసి, సొలసి పోవలసిన సమయమే! నోటమాటరాక, గొంతు పెగలక మౌనముగ రోదించవలసిన సమయమే! ఆ మహాకవి ఆత్మశాంతికి శ్రద్ధాంజలి ఘటించవలసిన సమయమే! అట్టి సమయములోనా ఈ ఉపన్యాసకుల అసందర్భ ప్రసంగములు; ఈ కవుల అనర్థ కవితా వ్యాసంగములు!

నాయనలారా! ఒక కాకి మరణించినచో, మిగిలిన కాకులన్నియు దాని దరిజేరి, కంటనీరిడుకొని 'కావు' మని విలపించునే గాని యిట్లు కవితల్లి మిగిలిన కాకుల ప్రాణములు తీయుచున్నవా? ఒకవేళ, అట్టి కాకియే యున్నయడల మిగిలిన కాకులన్నియును దానిని ముక్కుతో పొడిచి చంపకుండునా? మేధావియే! తెలివికలవాడే! లోకజ్ఞానమెరిగినవాడే! అట్టి కవి శబ్దవాచ్యుడు చేయదగిన పనియేనా యిది? పశు పక్ష్యాదులకు గల ఇంగితజ్ఞానములో సహస్రాంశమయిన లేని ఇట్టి కవులు పుట్టలోని చదలకంటే నెక్కడ ఎక్కువ వారు?

చివరగా, కరతాళధ్వనుల మధ్య, సంతాప తీర్మానమా మోదింపబడినది. ఇట్లా సంతాప సభ, సంతాపకరముగ ముగిసినది. నాయనలారా! ఏ కవి అయినను మరణించు తరుణమున కోరుకొనున దొక్కటే! తన కవిత్వము పది కాలములపాటు ప్రజల నాల్కలపై పదిలముగా నుండుట. అందుకు చేయవలసినదా మహనీయుని సాహిత్యాధ్యయనము గాని చచ్చు గీతములు, అసందర్భ ప్రలాపములు కావు. ఆ మహనీయుని సాహిత్యాధ్యయనము చేయుడు. "అపుడే

అతని ఆత్మకు నిజమయిన శాంతి లభించును'' అని అనుకొనుచు, మనసులోనే ఆ మహనీయునకంజలి ఘటించి గృహోన్ముఖుడనైతిని.

సెలవు

ఎన్నికలు

జంఘాలశాస్త్రి యిట్లుపన్యసించెను:

ఆహా! ఏమా సంరంభము! ఏమా కోలాహలము! ఏమా కలకలము! ఏమా హడావుడి! ఏమా సందడి! ఏమా ఆర్భాటము! ఎచ్చట చూచినను రంగు జండాల తోరణములే! ఎచ్చట చూచినను కరపత్రములే! ఎచ్చట చూచినను కధాకాలక్షేపములే! ఎచ్చట చూచినను ఉపన్యాస విన్యాసములే! ఏ గోడపై చూచినను నాయకుల చిరునవ్వుల చిలుకరింపులే! అభయ హస్తములే! ఏ నాయకుని నోట విన్నను శ్రేయోరాజ్య స్థాపనా ప్రతిజ్ఞలే! ఎవరిని పలుకరించినను సర్వసామ్య సిద్ధాంతాలాప కలాపములే! వెనుకబడిన వర్గములపై సానుభూతి వర్ష పరంపరలే! భూస్వామ్యమును బూడిద చేయుదుమని ప్రకటనలే! పెట్టుబడిదారీ వ్యవస్థను భూస్థాపితము చేయుదుమని బీరములే! ప్రతిపక్ష నాయకులపై నేరారోపణములే! వారు దేశమును కుదువ పెట్టెదరని బెదరింపులే! ప్రజాస్వామ్యమునకు ముప్పని అదరింపులే! ప్రజాసేవా భాగ్యమును ప్రసాదింపుడని వినతులే! విజ్ఞాపనలే! ''ఒకసారి గెలిపించిన మరల అయిదు సంవత్సరముల వరకు మీ జోలికి రామని'' హామీలే! ఇట్లు యావద్భారతము ఎన్నికల జ్వరముతో కంపించిపోయినది.

ఆహా! భారతమాత ధన్యచరిత కదా! ఎంతమంది దేశభక్తులు! ఎంతమంది ప్రజాసేవాపరాయణులు! ఎంతమంది స్వార్థ త్యాగులు! ఎంత మంది అకళంక సౌశీల్యమూర్తులు! ఇట్టి వారలను గన్న భారతదేశము పుణ్యభూమి

కాదా! "సొంత లాభం కొంత మానుకు, పొరుగువానికి తోడు పడవోయ్" అని మహాకవి అంటే కొంతేం ఖర్మ, అంతా మానేసి ప్రజాసేవకి సిద్ధమయిన ఈ ప్రజాసేవాపరాయణులను గన్న భరతమాత పుణ్యమూర్తి కాదా! ఇట్టి మహనీయులు జన్మించినందుకు మనము గర్వించనక్కరలేదా!

అయ్యో! ఎన్నడును ఎండ కన్నెరుగని మహానుభావులు సహితము ఈ ఎన్నిక దినములలో, మండు టెండలలో, వేసవి గాడ్పులలో సహితము మంచునకు విరిసిన గులాబీలవలె చిరునవ్వులు చిలుకరించుచున్నారు. ప్రజా కోటిని పలుకరించుచున్నారు. ఎన్నడును పాదము నేలమోపని వారు పాదయాత్రలు చేయుచున్నారు. ప్రజాభీష్టమును గణుతించుచున్నారు. ఓట్లను గుణించుకొనుచున్నారు. ఎల్లప్పుడును గజదంత సౌధములలో నివసించెడివారు పూరి గుడిసెలను సందర్శించుచున్నారు. పేదలను, అనాథులను పలుకరించు చున్నారు-వారి కష్టసుఖములను ఆలించుచున్నారు. ఓటువేసిన కష్టములు తీర పాలింతుమని ప్రతిజ్ఞలు సేయుచున్నారు. "ప్రజాసేవార్థ మిదం శరీరం" అని ముతక ఖద్దరు ధోవతులతో, చొక్కాలతో, తలపై టోపీలతో విశ్వరూప సందర్శన భాగ్యము నొసగుచున్నారు.

ఈ ప్రజాసేవా భాగ్యమునొందు దీక్షలో కొన్ని లక్షలు ఖర్చగుట, కొన్ని గుడిసెలు నేలకూలుట, కొన్ని గృహములు దహనమగుట, కొన్ని అల్పప్రాణములు పోవుట, కొన్ని కాళ్ళు విరుగుట, కొన్ని కీళ్ళు వదలుట వంటి అల్ప విషయములు వారి దీక్షాదక్షత కడ్డు నిలువలేవు ఆనకట్టలు కాలేవు.

ఎన్నికలు దగ్గరయిన కొలది ఈ సంరంభమధికమయినది. ఏ వీధి చివర చూచినను ఉపన్యాసములే! ఈ సంరంభమును చూడగోరి, విషయ సేకరణార్థినై నేనును ఉపన్యాసము వినుటకొక్క చోటికి పోయితిని. అంతకుముందేమి ప్రసంగించెనోగాని నేను సభా ప్రవేశము చేయుసరికి, వేదికపయినున్న ఒక నాయకమ్మన్యుడిట్లు రంకె వేసెను. "వద్దు-వారి మాటల మీరు నమ్మవద్దు-దేశ మధోగతి పాలగును. ప్రజాస్వామ్య మంతరించును-నేను పక్షమునకొక్క రాజకీయ పక్షమును మార్చుచున్నానని నన్నన్యాయముగ నిందించుచున్నారు. ఏదీ? నేను మారినదెప్పుడు? రాజకీయ రంగము ప్రవేశించిన నాటినుండి నేటివరకు నేనెన్నడయిన అధికార పక్షమును వీడితినా? అధికారమును వీడితినా? అదియును కాక పదవిలో నుండి ప్రజాసేవ చేయుట ముఖ్యముగాని పార్టీలదేమున్నది?

ఎన్ని కష్టములు వచ్చినను లెక్క చేయక ఏదియో ఉడుతా భక్తిగా ప్రజాసేవ చేయుచుండ వారు కిట్టక అట్లు ప్రచారము చేయుచున్నారు (ఉడుతా భక్తి కాదు పందికొక్కు భక్తి అని సభలోనుండి కేకలు) నేను ప్రజాసేవ చేయకుండ అడ్డంకు లేర్పరచ ప్రయత్నించు చున్నారు. వారి మాటలు నమ్మకుడు. మరల మీ సేవా భాగ్యము నాకొసగుడు" అని దీనముగ వేడుకొనుచున్నాడు.

అయ్యయ్యో! త్రాగుటకు మంచినీరు లేదా! మా పార్టీని గెలిపించిన, అమెరికా నుండి దిగుమతి చేసి మరీ సరఫరా చేయుదుమని ఒక నాయకు డభయ హస్త మొసగుచున్నాడు.

చక్కెర దొరకుటలేదా! మమ్మధికారములోనికి రానిండు. ప్రతి వ్యక్తికి నెలకు కిలో చక్కెర నుచితముగా సరఫరా చేయుదుమను నినాదము లేవదీసిన దొక పక్షము.

బంగారము ధర పెరిగినదా! చింతింపకుడు. మంగళ సూత్రముల కవసరమగు బంగారమును కంట్రోలులో చౌకగ నిప్పించెదమని మరో పక్షము ప్రతిన చేసినది.

ఈసారి మరల వరద రానిండు. మిమ్ములను హెలికాప్టర్లలో సురక్షిత ప్రాంతములకు తరలించు ఏర్పాట్లు చేయుదుమని మరొక పక్షము వాగ్దానము చేసినది. ఏమది? పసిపిల్లలకు పాలు దొరకుట లేదా? మా పార్టీ అధికారము లోనికి రానిండు. ఇంటికో గోవు నిప్పించు ఏర్పాట్లు చేయుదుమని వేరొక పక్షము విన్నవించినది.

ఏమి, బ్రాడ్‌గేజి రైలు మార్గమా? దానిదేమున్నది తప్పక చేయింతుము. అంతవరకు, ఇప్పుడున్న మీటరుగేజి ధూమ శకటములకే కొన్ని బ్రాడ్‌గేజి బోగీలను తగిలించు ఏర్పాటు చేయుదుమని మరొక పక్షము హామీ నిచ్చు చున్నది.

వహ్వా! నాయనలారా! భక్తవశంకరుడు, బోళా శంకరుడు అని పేరు గన్న ఆ పరమ శివు డెప్పుడయిన ఇట్టి వరము లొసగినాడా? వానికి వరము లిచ్చి తన నెత్తికి తెచ్చుకొనుటయే తెలియును గాని, మన రాజకీయ నాయకుల వలె ఎదుటివారి నెత్తిపై చేతులు పెట్టుట తెలియునా? ఆ ముక్కంటియే మన నాయకాగ్రేసరుల ముందు బలా దూరయినప్పుడు సామాన్యులమయిన మన సంగతి చెప్ప వశమా!

వారేమి సామాన్యులా ! రూపమున వినాయకులు - సంపదకు లక్ష్మీ పతులు - వాక్చాతుర్యమున సరస్వతీ పుత్రులు - వరముల నొసగుటలో భోళా శంకరులు - అధికార ప్రీతిలో మహేంద్రులు - పరిపాలనలో ధీర లలిత నాయకులు - దేశ పురోభివృద్ధి పాలిటి శనిగ్రహములు - ఇన్ని విలక్షణములు మూర్తీభవించిన మన నాయకులు......

అయ్యయ్యో ! ఏమా కలకలము - నాయనలారా ! దగ్గరలోనే ఎక్కడనో కొంపలు కాలుచున్నట్లున్నవి - పదండి పోవుదము.

సెలవు

విచిత్ర స్వప్నము

జంఘాలశాస్త్రి యిట్లుపన్యసించెను :

నాయనలారా ! నిన్న జరిగిన యగ్ని ప్రమాదము నదుపు చేయుటలో సహకరించి ఆలస్యముగ యిల్లు చేరుకొని పండుకొంటిని. ఒక వింత స్వప్నము వచ్చినది. దానిని గూర్చి జ్ఞాపకమున్నంత వరకు చెప్పెదను. అదేదో ఒక మహానగరము. దాని ప్రధాన వీధుల గుండా ఒక పెద్ద ఊరేగింపు సాగిపోవుచున్నది. దాదాపు ఒక మైలు పొడవున్న ఆ ఊరేగింపులో వేలాదిమంది ముతక ఖద్దరు పంచెలతో, చొక్కాలతో, టోపీలతో, జరీకండువాలతో అందు పాల్గొనిరి. అయ్యయ్యో ! ఎంత కన్నెరుగని మహానాయకులు, ప్రజాస్వామ్య ప్రభువులు ఇట్లు మండుటెండలో పాదచారులగుటకు కారణమేమయి ఉండును? ఎన్నికలు కూడ దరిదాపులలో లేవుకదా ! అని నాలో నేననుకొనుచు వారు పట్టుకొన్న వివిధ శీర్షికా పతాకములను చూడగోరి ముందున కేగితిని. "మాకు పదవీభద్రత కలిగించాలి" అనియు, "అధిక వేతనములు కావాలి"

అనియు, "అదనపు సౌకర్యములు కలుగచేయాలి" అనియు వివిధములయిన శీర్షికా పతాకములను చేతపుచ్చుకొని నడచుచు చివరి కొక్క మైదానము చేరిరి. అచ్చటొక బహిరంగ సభ ఏర్పాటు చేయబడినది. పచ్చని ఆ మైదానము, తెల్లని టోపీలతో నిండి కొంగలు చేరిన చింతచెట్టువలె శోభిల్లుచున్నదని మా వాణీదాస కవి కవిత్వము చెప్పుటకు యోగ్యముగ నుండెను.

అంత సభాధ్యక్షుడు లేచి నిలువబడి యిట్లు ప్రసంగించెను: సోదరసోదరీ మణులారా! ఈనాటి మన చారిత్రాత్మకపు టూరేగింపునకు కారణము మనకు తెలియనిదికాదు. మనమెదుర్కొనుచున్న సమస్యలను సంఘటిత శక్తితో సాను కూల పరచుకొనుటకే నేడు మనమిచ్చట సమావేశమైతిమి. సామాన్యులందరును మనమిచ్చట ఇంద్రలోక సుఖముల ననుభవించుచున్నామనియు, భోగలాలసులమై వర్తిల్లుచున్నామనియు, ప్రజా సంక్షేమమును నిర్లక్ష్యము చేయుచున్నామనియు నిందించుచున్నారు. మన కష్టములు వారికెట్లు తెలియును.

మనమొక పదవి సంపాదించుటకెన్ని కష్టములు పడవలయునో, ఎందరి కాళ్ళు పట్టుకొనవలయునో, ఎందరి గొంతులు కోయవలయునో, ఎందరిని మోసగించవలయునో, ఎందరి నోళ్లు కొట్టవలయునో, ఎంత సొమ్ము ఖర్చుచేయ వలయునో, ఎందరికి కాకాలు పట్టవలయునో, ఎంత స్వాభిమానమొదలుకొనవల యునో మీరెరుగనిదికాదు. పార్టీ టికెట్టు సంపాదించినది మొదలు పదవినలంక రించువరకు మనము పడని పాట్లున్నవా! అవి పగవానికైన వద్దనిపించును కదా!

పోనిండు, ఇన్ని పాట్లు పడి, ఇంతగడ్డి కరచి, ఇంత సొమ్ము వెచ్చించి, ఇన్ని నిందలు మోసి సంపాదించిన పదవి మట్టుకు శాశ్వతముగ నున్నదా! ఏది? పదవి స్వీకరించిన నాటినుండి అసమ్మతి వర్గము వారి ఆరోపణములు- ప్రతి పక్షములవారి ఆందోళనలు- అధిష్టాన వర్గము వారి తాఖీదులు- వీటితోనే సరిపోవుచున్నది కదా! ఇట్లుండ ఇక ప్రజా సంక్షేమ మెక్కడ? మన పదవి క్షేమముగా నున్నపుడు కదా ప్రజా సంక్షేమము! వర్గ సమీకరణమునకే సమ యము చాలక సతమతమగుచున్న ఈ తరుణములో త్రాగుటకు నీళ్ళు లేవనియో, తినుటకు తిండి లేదనియో, నిత్యావసర వస్తువుల ధరలు పెరిగినవనియో, పన్నులు పెంచినామనియో, పాఠశాలలలో విరాళములు స్వీకరించుచున్నా రనియో, ఒక స్త్రీకి మానభంగము జరిగినదనియో అలజడులా! ఆందోళనలా!

పనికిమాలిన పరిజనమును మనము వేలుపోసికొనగ లేనిది, నిత్యమును వాడుకొన లసిన కడివెడు నీళ్ళను రూపాయి నిచ్చి కొనుక్కొనుటకు కొంపలు మునిగి పోయినట్లు అలజడులా ! వీనికి బుద్ధున్నదా!

లక్షలు ఖర్చు చేసిన కాని పార్టీ టిక్కెట్టు లభించుట దుర్లభము కదా! అట్లు ఖర్చుచేసి పార్టీ టిక్కెట్టు సంపాదించినను, ఎన్నికలకు మరంత ఖర్చు చేయవలయును కదా ! ఒక్క ఖర్చుతోనే సరిపోవునా ! ఎన్ని పాదయాత్రలు చేయవలయును ! ఎన్నుపన్యాసములీయవలయును ! ఎన్ని వాగ్దానములు చేయ వలయును! అంతేనా! ఓటర్ల తిట్లని కూడ దీవనలుగ స్వీకరించి, చిరునవ్వులు చిందించుచు, ముకుళిత హస్తములతో పలుకరించవలయును. ఇన్ని అగచాట్లు పడినను గెలుతుమన్న నమ్మకమేది? ఎటులో గెలిచినను, మరల అయిదు సంవత్సరముల వరకు పదవిలో నుందుమన్న నమ్మకమేది? మధ్యంతరపు టెన్నికలతో కేంద్రములో కొత్త పక్ష మధికారములోనికి వచ్చినదనియో, రాష్ట్రములో రాజకీయ ప్రతిష్టంభన మేర్పడినదనియో, శాసన సభలను రద్దు చేయుట జరుగుచునే యున్నది కదా! మరి మన పదవులకు భద్రత యేది?

సోదరులారా ! మన ముద్యోగములు వేయించిన ప్రభుత్వోద్యోగులు సంవత్సరము కాగనే ధృవీకరించబడి సర్వ హక్కులను అనుభవించుచుండ, వారికుద్యోగముల నిచ్చిన మనము; దినమొక గండముగా, ఎప్పుడుండుదుమో, ఎప్పుడూడుదుమోయను బెంగతో, ఏ పక్షముననున్న ఏమి వచ్చునో యన్న భయముతో, ఏ రాజకీయ పక్షమున చేరిన మన భవిష్యత్తు భద్రముగ నుండునా అను ఆలోచనలతో సతమతమగుచు, ఘడియకొక మతాలో, గంటకొక వర్గ ములో, పక్షమునకొక రాజకీయ పక్షములో చేరి నిత్యవేదనతో బ్రతుకు కొన సాగించుట లేదా !

చదువులుమాని, వ్యవసాయము మరచి, చివరకు మనము కట్టవలసిన పన్నులను సహితము కట్టుట మరచి ప్రజాసేవకే అంకితమయిన మన బ్రతుకు లకు భద్రతయేది ? దేశ సేవకే అర్పణమయిన మన పదవులకు భద్రత యేది? ఇన్ని ఇబ్బందులకోర్చి, ఇన్ని త్యాగములు చేసి, పదవీ బాధ్యతలను స్వీకరించి, తృణమో, పణమో తిని కాలక్షేపము చేయుచుండ, మనమన్యాయముగ దేశమును కొల్లగొట్టుచున్నామనియు, దేశమును కుదువబెట్టుచున్నామనియు, నిందారోపణ

ములా ! వాటిని నిరూపించుటకై కమిషన్లా ! ఎంక్వయరీలా ! సాక్ష్యములా ! చట్టబంధలా ! ఛీ! ఛీ! (సిగ్గు, సిగ్గు అని సభలో అరుపులు)

సహ బాధితులారా! దీపముండగనే యిల్లు చక్కబెట్టుకోవలెనని ఆర్యోక్తి ఉన్నది కదా ! పదవిలో నుండగనే పదవీ విరమణ తరువాతి కాలమున కవసరమగు వనరులను సమీకరించుకొనవసరము లేదా ! ఇది నేరమా ! వర్షకాలము వచ్చుచున్నదనియు, పొడికట్టెలు దొరకవనియు, సంసారి వేసవిలోనే వర్షకాలమున కవసరమగు కట్టెలను సమీకరించుకొనుట లేదా ! అది నేరమా ! అది నేరమయినపుడు మనదియును నేరమే ! అతడు శిక్షార్హుడయిన, మనమును శిక్షార్హులమే !

సోదరులారా! ఇటీవలి కాలములో కొంతమంది విద్యావంతులయిన యువకులు రాజకీయ రంగములో ప్రవేశించుచున్నారు. ఇది ప్రమాదకరము. చదువుకున్నవారు ఏ ఉద్యోగమునయిన చేసికొని బ్రతుకవచ్చును. కాని చదువులు మాని, వ్యవసాయమును, వృత్తులను మరచి రాజకీయములనే నమ్ముకుని బ్రతుకుచున్న మన గతి ఏమి కావలయును ? తక్షణమే మనమిట్టి దురన్యాయముల నెదిరించవలయును. రాజకీయ రంగమును నిరక్షరాస్యులయిన మనవంటి వారికి ప్రత్యేకించు శాసనము నొకదానిని తక్షణమే తేవలయును. [కంకర, కంకర అని సభలో కేకలు].

ఒకసారి ఒక పదవికి ఒక వ్యక్తి ఎన్నికయినచో, కనీసమయిదు సంవత్సరములవరకు అతడా పదవిలో కొనసాగవలయునని తీర్మానించవలయును.

పదవీ విరమణ తరువాత మన ఖర్చుల కవసరమగు మొత్తమును ప్రభుత్వమే అందచేయవలయును.

మనలో ఎవరయిన పదవిలో నుండగ పరమ పదించినచో ఆయన భార్యకుగాని, వారసునికిగాని ఆ పదవి నొసంగవలయును.

ఇట్లు తీర్మానములు జరుగుచుండ, మధ్యలోనుండి పెద్ద శబ్దము వినబడినది. అందరును అటువైపు మరలి చూచిరి. ఆ దట్టమయిన పొగ నడుమ ఒక పురుషాకృతి వెలసినది. లొడితెడు ముక్కుతో, తీక్షణమయిన కన్నులతో, మొలకు మూరెడు గావంచతో, ముక్కుపై జారిన కండ్లజోడుతో, బోసి నోటితో, చేత నూతకర్రతో, కాళ్ళ కరిగిన చెప్పులతో నున్న ఆ మూర్తిని నేను

గుర్తించితిని. కాని నాయనలారా! ఆ కన్నులలో ఇదివరకటి ప్రసన్నత లేదు-ఆ బోసిపోట చిరునవ్వు లేదు-ఆ ముఖములో అలనాటి ఆ సౌమ్యత లేదు – దక్ష యజ్ఞవాటి కాంతర్భాగమున శివజటాజూటము నుండుద్భవించిన వీరభద్రునివలె అతడు నాకగపడినాడు. అంతే! సభా కార్యక్రమము సద్దుమణిగినది. తీర్మాన సంరంభముల సందడి తగ్గినది. అచ్చటనున్న వారందరును ఆ మూర్తిని చూచిన తోడనే భయ విహ్వలురయి పారిపోదొడంగిరి. ఆ తొక్కిసలాటలో ఒకడు నాపై వచ్చిపడెను. నేను తుళ్ళిపడి లేచి చూడగా మంచముపై నుండి దొరలి క్రింద పడితిని.

చలన చిత్రములలో ముద్దులు

జంఘాలశాస్త్రి చేత వార్తా పత్రిక నొకదానినిడుకొని, సభాభవనమును ప్రవేశించి, చివాలున ఉపన్యాస పీఠము నధిరోహించి ఇట్లు ప్రసంగించెను:

నాయనలారా! ఇది కంటిరా! మన అమాత్యశేఖరులు ప్రవచించిన ఈ సూక్తులను వింటిరా! ఆహా! అవి పలుకులా! కావునాయనలారా! మహాభాష్యములు! మౌక్తికములు! పూలడోలలు! మకరందపునోలలు! ముద్దుపలుకులు! వసంతకాలపు కోకిలా గానములు! పూవిలుకానికి నూతన శరములు! చలన చిత్ర నిర్మాతల పాలిటి వరములు! శృంగార ప్రియులకు మృదంగ నాదములు.

శ్రీకృష్ణభగవానుని గీతోపదేశము ఈ అమాత్య పుంగవుని పలుకులముందు దిగదుడుపునకైన పనికిరాకుండపోయినది కదా! శంకర భగవత్పాదుని భాష్యములు మన మంత్రి సత్తముని భాష్యముల ముందు విలువలేకుండ పోయినవికదా! మహాత్ముని మహితోక్తులు ఈ సచివోత్తముని సూక్తుల ముందు వెల వెల పోయినవి కదా!

ఆ మహానీయుడేమి శలవిచ్చెనో తెలియునా నాయనలారా! అత్రి సూత్ర భాష్యములో మొదటిది చలన చిత్రములలో ముద్దులను ప్రవేశపెట్టుట. 'ముద్ద'నగ తనకు ముద్దనియు, అది మన నిత్య జీవితములో భాగమనియు, అట్టి వానిని చలన చిత్రములలో ప్రదర్శించుటలో తప్పేమియులేదనియు ముక్కు తిమ్మనార్యునివలె ముద్దు ముద్దుగా పలికి నాడీ మహానుభావుడు. ఆహా ! పంచదార తీపిగ నుండునని చెప్పినట్లు చెప్పినాడు ! వేపకాయ చేదుగ నుండునని చెప్పినట్లు చెప్పినాడు! తేట తెలుగులో, తేట గీతులలో, అందరికీ అర్థమగు నట్లు పలికిన ప్రజాకవి వేమన్న ఈ ప్రజా నాయకుని సహజత్వమునకు తల వంచుకోవలసినదే కదా !

నాయనలారా! మన నిత్య జీవితములో మన మనేక కర్మల నాచరించు చున్నాము కదా! మరవన్నియును ప్రజా బాహుళ్య ప్రదర్శనమున కనువుగ నుండుననియే అమాత్య వృషభుని అభిప్రాయమా? అటలైన మరి కళకును, నిత్య జీవితమునకును భేదమేది? 'కళ' యొక్క ప్రత్యేకత యెక్కడ? నాయనలారా! మోటు విషయములను చెప్పునపుడు మోటు పదజాల ముపయోగింపక తప్పదుకదా! గీతోపదేశమున కనువగు పదజాలము కొక్కోక శాస్త్రోపన్యాసమునకు తగునా నాయనలారా ! అందులకు నన్ను మన్నింపుడు. స్త్రీ పురుషులకు సంభోగము సహజ లక్షణము కదా' మరటులని మనము విచక్షణను కోల్పోయి, పట్టపగలు నడి బజారులో సంభోగించుకొనుచున్నామా ? రవంతా గోప్యత, రవంత గుంభనము అవసరము లేదా? పడకటింటి రహస్యములను బజారుపాలు చేయుట కళయా!

కొంత వయస్సు, అనుభవముగల మనవంటివారిపై వీటి ప్రభావమంతగ నుండకపోవచ్చును. కాని యవ్వనములోనున్న యువతీ యువకులలో ఇట్టి చేష్టలెంత యుద్రిక్తతలకు దారితీయునో ఊహించుటకే ఒడలు జలదరించు చున్నదికదా! చలన చిత్రముల పేరుతో ఈ చెడిపినది చాలక ఇంకను 'ముద్దులు' ప్రవేశ పెట్టుటయా! ఇంతేనా! ఇంతటితో నూరకున్న నెంత బాగుండును. 'సెన్సారు' నిబంధనలను మరింత సులభతరము చేసి, నిర్మాతలే విచక్షణతో. స్వకీయ క్రమశిక్షణతో, కళాత్మక చిత్రములు తీయుట కవకాశ మిచ్చెదమని రెండవ భాష్యమును శలవిచ్చినారు. వహ్వా! ఎంత చక్కని యోచన? మయ సభా భవన ప్రవేశము చేసిన సుయోధనునకు ఉన్నవి లేనట్లుగను, లేనివి ఉన్నట్లుగను అగుపడినట్లు, మన మంత్రివరేణ్యునకి దేశములో జరుగుచున్న

మానభంగములు జరుగనట్లును, లేని 'సెన్సారు' నిబంధనలు ఉన్నట్లును అగు పడుచున్నవి కదా! సెన్సారే ఉన్నయెడల ఇన్ని A సర్టిఫికేటు చిత్రములు, ఇన్ని ద్వంద్వార్థ గీతములు, ఇన్ని తొంబది శాతపు నగ్న దృశ్యములు, ఇన్ని క్యాబరే నాట్యములు, ఇన్ని పచ్చి శృంగార సన్నివేశములు ఎట్లు వచ్చుచున్నవి? మరి మన అమాత్యపుంగవునకీ కామెర్ల రోగమునకు సంధిపాత ప్రేలాపనమునకు కారణమేమై ఉండనోపును?

సెన్సారున్నదని మంత్రి వరేణ్యుడనుకొనుచున్నప్పుడే చిత్రముల స్థాయి యిటులున్న, ఇక సడలించిన సెన్సారు నిబంధనలతో చిత్రముల స్థాయి ఎటులుండునో ఊహించుటకే ఒడలు జలదరించుచున్నదే! ఇక చూచుట మన తరమా! నిర్మాతలకు వివేచనమా? విచక్షణమా? స్వకపోల కల్పిత క్రమశిక్ష ణయా? నాయనలారా! మానవునిలోని బలహీనతల నాధారముగ చేసికొని, చౌకబారు చిత్రములను నిర్మించి, డబ్బుగుంజి, పొట్టపోసుకొనుచున్న 'నిర్మాత' నుండి అంతటి ఔన్నత్యము నాశించుట మూర్ఖత్వము కాదా! వహ్వా! దొంగ చేతికి దాళము నొసగుటయా? పిల్లి మెడలో రుద్రాక్షలను వేయుటయా?

ఇక మూడవ భాష్యమేదో చెప్పనా! ఉత్తమ చిత్రముల నాదరించి, అనుత్తమ చిత్రముల ననాదరించి ప్రజలే 'సెన్సారు' చేయవలెననికూడ ఈయన భాష్యించెను.

నాయనలారా! సమాజములోని ప్రజలందరును విద్యావంతులై, విజ్ఞాన వంతులై, ఇది మంచి, ఇది చెడు, ఇది చేయతగును, ఇది చేయతగదు అను విచక్షణా జ్ఞానయుక్తులైనప్పుడు ఇది సాధ్యముగాని నిరక్షరాస్యులై, అజ్ఞాన ములో మ్రగ్గుచున్న మనకిది సాధ్యమా? అట్టి విచక్షణాజ్ఞానమే ప్రజలకున్న యెడల ఈ బుద్ధిమంతుడు మంత్రి పదవిని చేపట్టెడివాడా?

ఆదియును గాక, శ్రేయో రాజ్యములో ప్రభుత్వమునకు సమాజముపై బాధ్యత అధికముగ నుండును కదా! దేశ శ్రేయస్సును, సమాజములోని అధిక సంఖ్యాకుల శ్రేయస్సును దృష్టిలో నిడుకొని, ఈ దేశమున కిది తగదనియు, సమాజమున కిది తగదనియు చెప్పి, అట్టి ఆంశములపై ఆంక్షలు విధించి, శ్రేయోరాజ్య స్థాపన చేయుట అవసరము కదా!

మరటులైన ఈ సిద్ధాంతమునే వ్యభిచారమునకు, మద్యపానమునకు, జూదమునకు ఏల వర్తింపచేయరాదు? ప్రజలకు తమకేది కావలయునో, దాని

నెట్లు సాధించుకొనవలయునో తెలిసిన మరుక్షణమున ఈ అమాత్య వృషభుడా స్థానములో ఉండలేడన్నది సత్య దూరము కాదుకాదా! అదియునుగాక ప్రభుత్వ జోక్యము లేకుండ ప్రజలే అన్ని కార్యములు నిర్వర్తింపగలిగినచో ఇక ఈ ప్రభుత్వమెందుకు? ఈ మంత్రులెందుకు? ఊకదంపు దుపన్యాసములనొసగుటకా! పునాదిరాళ్ళు వేయుటకా! రిబ్బను కత్తిరింపులకా! పదవులకై కీచులాటకా! ఇట్టి వానిని కాళ్ళు, చేతులు కట్టి బంగాళాఖాతములో పారవేయనక్కరలేదా? అని ఆవేశముగ పలుకుచు, చేతనున్న దిన పత్రికను ముక్కలు ముక్కలుగా చించి పారవైచి సభా భావనమును వీడి, చర చర వెడలిపోయెను.

సాహిత్య జీవిత రజతోత్సవ సన్మాన కార్యక్రమము

జంఘాలశాస్త్రి యిట్లుపన్యసించెను:

నాయనలారా! ఈ నడుమ నేను కార్యార్థినై నగరాంతరము వెడలి తిరిగి వచ్చు సరికి, సాక్షి సంఘాభిమాని యొకడు వ్రాసిన లేఖ సాక్షి సంఘ కార్యాలయములో పడిఉన్నది. దానినిప్పుడు చదువుదును.

"జంఘాలునకు నమస్సులు. నేను మీవలె వసపిట్టవలె ఉపన్యసించలేను. కాని ఇటీవల నగరములో జరిగిన ఒక సాహిత్య సభా కార్యక్రమ వివరములను జరిగినవి జరిగినట్లే లేఖలో పొందుపరచుచున్నాను. ఇది సాక్షి సభావేదికనుండి వినిపించుట కర్హమో, చిత్తుకాగితపు బుట్ట కర్హమో నిర్ణయించు భారమును మీకే వదిలివేయుచున్నాను.

నగరమున నేదియో సాహిత్య సభ జరుగనున్నదని విని సమావేశ సమయమున కచ్చటికి చేరుకొంటిని. నేను పోవువరకచ్చట నెవ్వరును లేక పోవుటచే సభా కార్యక్రమము రద్దయినదేమో ననుకొనుచు ఎందులకయిన మంచిదని, ఈ రోజు కార్యక్రమమేమని అచ్చటనున్న కార్యాలయములో విచా

రించితిని. ఆ కార్యాలయాధికారి మారయిన పలుకక ఆనాటి కార్యక్రమ వివరములు గల ఆహ్వాన పత్రము నొకదానిని నా కందచేసెను. నీతిబోధక రచయితల సంఘము అనగా 'నీరసం' సుప్రసిద్ధ నీతిబోధక రచయిత, కవి అయిన శ్రీ జంబుకేశ్వరరావుగారి సాహిత్య జీవిత రజతోత్సవ సందర్భముగ వారిని సన్మానించుచున్నదని తెలిసినది.

దేశమునకో, రాష్ట్రమునకో, లేక ఏదయిన సంస్థకో రజతోత్సవము కాని ఒక కవికి రజతోత్సవమేమా యని ఆశ్చర్యపోయితిని. ఆ కవిగారు కలము పట్టి పాతికేళ్ళయినందులకు సన్మానమట! వహ్వా! నాయనలారా! హలముపట్టి పాతికేళ్ళయినందులకే కర్షకునైన సన్మానించినట్లు వినలేదు. గరిటపట్టి పాతికేళ్ళయినందులకు పాచకునికో, సుత్తి పట్టి పాతికేండ్లయినందులకు కార్మికునికో సన్మానము చేసినట్లు వినలేదు. నన్నయ నుండి చిన్నయ దాక ఏ కవియైన యిట్లు సాహిత్య జీవిత రజతోత్సవము చేసికొనిన ట్లెరుగుదుమా! అహా? ఏమి వీని గర్వము! కలముపట్టి పాతికేళ్ళయినందులకు సన్మానమా! పూలదండలా! దుశ్శాలువలా! గండపెండెరములా! బిరుదాంకితములా! నాయనలారా! కలము పట్టి ఈ పాతికేండ్లలో ఈతడు సాధించినదేమున్నది? కాగితపు కరువు-పాఠకులకు తలబరువు తప్ప! అని నాలో నేననుకొనుచుండగనే సభా ప్రాంగణమున పెద్ద కలకలము బయలుదేరినది. రక్షకభటుల సుషిరనాదములు, పాద కవచముల టక, టకలతోనూ సభాప్రాంగణమంతయు మారుమ్రోగినది. ఏమా యని చూడగా సభకు ముఖ్య అతిథిగా విచ్చేసి, సన్మాన కార్యక్రమమును నిర్వహించవలసిన నాయకుడు వందిమాగధ బృందముతో, అస్థాన నట, విట, గాయక, విదూషకాది పరిజన పరివేష్టితుడై సభా భవనమున కేతెంచి, సర్కసులోని ఏనుగువలె వంగలేక వంగి, సభకు నమస్కరించి ముందువరుసలో ఆసీనుడయ్యెను.

అంతవరకునూ తన పతిదేవుని రాకకై భోజనమును మాని ఎదురుచూచు ఇల్లాలివలె ముఖ్య అతిథి రాకకై అన్ని పనులను మాని ఎదురుచూచిన కార్యకర్తలు అతని రాకతో కర్తవ్యోన్ముఖులైన సభాకార్యక్రమము టేర్పాటులలో మునిగిరి. సుమారర్ధగంట తరువాత తెర తీయబడినది. వేదిక వెనుక భాగమున సాహిత్యసంస్థ నామధేయముగల బట్ట వ్రేలాడదీయబడినది. సభావేదిక కురుక్షేత్ర నాటకములోని రాయబారపు రంగమువలె ఆసనములతో క్రిక్కిరిసిపోయినది.

అంత ఆ సంస్థ అధ్యక్షుడు సీరసముగ లేచి యిట్లు ప్రసంగించెను: ''సోదర సోదరీమణులారా! మా సాహిత్య సంస్థ 'నీతిబోధక రచయితల సంఘం' అంటే 'నీరసం' తరపున సుప్రసిద్ధ నీతిబోధక రచయిత, కవి అయిన శ్రీ జంబుకేశ్వరరావు గారి సాహిత్య జీవిత రజతోత్సవాన్ని నిర్వహించ నిశ్చయించాం. ఇది మాకెంతో గర్వకారణం. ఈ మహదవకాశాన్ని మా కిచ్చిన శ్రీ జంబుకేశ్వరరావుగారికి మా ధన్యవాదములు'' అని పలికి ఆసీనుడయ్యాడు. (అవకాశమిచ్చిన సంగతే చెప్పినావుకాని అయిదు వేల రూపాయల సంగతి చెప్పవేమని వెనుక వరుసనుండి ఎవడో అరచినాడు)

తరువాత వేదికపై కూర్చున్న వక్తలందరూ ఒకరి తరువాత ఒకరు లేచి శ్రీ జంబుకేశ్వరరావుగారి సాహిత్యాన్ని, వ్యక్తిత్వాన్ని పొగిడారు. ముక్కోటి దేవుళ్ళలోని లోపాలను ఎత్తిచూపి అట్టి లోపములేవియు మన జంబుకేశ్వరరావులో లేవనియు, ఆయన వ్యక్తిత్వమంత గొప్పదనియు చెప్పినారు. ఈ కవిగారి కవిత్వాన్ని నన్నయ నుండి చిన్నయదాకాగల కవులందరి కవిత్వాలతోనూ పోల్చి వారందరికంటే ఇతనిదే ఉత్తమ కవిత్వమని నిర్ధారించినారు.

''ఇలాంటి కవి తెలుగుగడ్డమీద పుట్టడం మనఅదృష్టం'' అని ఒకరంటే, ''మన మిత్రుడు జంబుకేశ్వరరావు జాతికే గర్వకారణం'' అని మరొకరు నిక్కచ్చిగా తేల్చి చెప్పారు. ''ఈ శకటాధిక గ్రంథకర్తను ఆంధ్రదేశము గుర్తించకపోవుట కడు శోచనీయమైన విషయ''మని ఒక ఉపన్యాసకుడు వాపోతే, ''శ్రీ జంబుకేశ్వరరావుని సన్మానించడం మనని మనం సన్మానించుకోవడమే'' అని మరొకరుద్ఘాటించారు. ''శ్రీ జంబుకేశ్వరరావుగారు మొదట్లో పత్రికలకి రాసిన ఉత్తరాల్లోనే ఉత్తరోత్తరా ఆయన మహాకవి కాగల లక్షణాలు తొంగిచూశాయి'' అని ఒకరంటే, ''శ్రీ జంబుకేశ్వరరావు లేని ఆంధ్ర సాహిత్య చరిత్ర అసమగ్రం'' అని మరో సాహిత్య చరిత్రకారుడు భాష్యించినాడు. ''ఇలాంటి కవి న భూతో న భవిష్యతి' అన్నారు. ('ఆ మాట మాత్రం నిజం' అని వెనుక వరుసలో కూర్చున్న వాడొకడు వ్యంగ్యముగ పలికినాడు)

తరువాత, ముఖ్య అతిధిగా విచ్చేసిన నాయకమ్మన్యుడు కవిగారిని దుశ్శాలువలతో సత్కరించి, ఆ సందర్భముగా ప్రచురించిన సన్మాన సంచిక నావిష్కరించి, అర్హులైన కవులను, పండితులను సన్మానించుటకొరక సంఘమును నియమించినామనియు, ఆ సంఘము ద్వారా అర్హులైన వారికి, సన్మాన కార్యక్రమ

ముల నేర్పాటు చేసికొనుటకు ఆర్థిక సహాయము నందించగలమనియు, రాష్ట్రంలో వివిధ స్థాయిలలో జరుగుచున్న సన్మాన కార్యక్రమములను సమీకృతము చేసి, సుసంఘటితముగా నిర్వహించుటకు స్వయం ప్రతిపత్తిగల ఒక కార్పొరేషను నేర్పాటు చేయు యోచన కూడ ప్రభుత్వమున కున్నదని ప్రకటించి, హర్ష ధ్వానముల మధ్య ఆసీనుడయ్యెను.

అనంతరము 'నీరసం' కార్యదర్శి పేర్లు ప్రకటించగా నగరములోని వివిధ సాహిత్య సంస్థలు, వ్యక్తులు, అభిమానులు కవిగారిని పూలమాలలతో సత్కరించి, యథాశక్తి తమ గౌరవ ప్రతిపత్తులను చాటుకొనిరి. అంతవరకునూ పాత కాలపు పెండ్లి కుమార్తెవలె సిగ్గుపడుచు కూర్చున్న శ్రీ జంబుకేశ్వరరావు మెడలోని పూలమాలలను బల్లపైనుంచి, పంచనూ, చొక్కానూ, గొంతును సవరించుకొని తనను సన్మానించినందులకు కృతజ్ఞతలనందించి, ''ఇంతటి సన్మానమునకు నే నర్హుడను కానేమో'' అని అతి వినయముగా పలికినాడు. (''ఆహా! ఎంతకాలానికి సత్యాన్ని గ్రహించావు నాయనా! ఈ జ్ఞానం ముందే ఉంటే మాకీ తలనొప్పి తగ్గేదికదా!'' అని వెనుకనుండి కేక.)

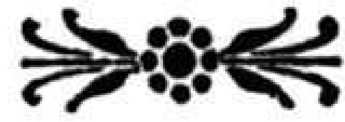
'నీరసం' కార్యదర్శి వందన సమర్పణతో కార్యక్రమము ముగిసినది. నేను మెల్లగ వేదిక సమీపించి ఒక సన్మాన సంచికను సంపాదించితిని. అందు సన్మాన సంఘ అధ్యక్ష, కార్యదర్శి, కార్యవర్గ సభ్యుల ఫోటోలతో పాటు సన్మానితుడు చిన్ననాడు గోచి విప్పుకొని ఉన్న ఫోటో మొదలుకొని, ఈనాటి వరకును గల వివిధ భంగిమలలోని ఫోటోలు క్రింద శీర్షికలు, వివరణములతో సహా కనిపించినవి. అంతేకాక సన్మానితుని గుణగణములను వర్ణించు కొన్ని వ్యాసములు, అనేకానేక వ్యాపార సందేశములు కూడ అందులో నున్నవి.

నాయనలారా ! ఈ దినములలో సన్మాన కార్యక్రమము లేర్పాటు చేయుట లాభసాటి వ్యాపారమయినది. ఖర్చు, శ్రమ తక్కువ - పలుకుబడి, రాబడి ఎక్కువ. అందుకని సన్మాన కార్యక్రమములు నిర్వహించుటకు ప్రత్యేకించి కొన్ని సంస్థలు వెలసినవి. వీరు పనికట్టుకొని ఎవరి కెపుడు షష్టి పూర్తి జరుగును - ఎవని కెప్పుడేబది సంవత్సరములు నిండును - ఎవరికైన ఏదయిన 'అవార్డు' లభించినదా? - పదవేదైన దొరికినదా ? విదేశీ పర్యటన ముగించుకొని స్వదేశము సురక్షితముగ తిరిగివచ్చినాడా ? వంటి వివరములను సేకరించి, వారిని కలుసుకొని, ''అమ్మమ్మ ! ఎంతమాట ! మీరు తప్పక ఒప్పుకోవలసిందే ! మీరు ఊం

అనండి చాలు ! ఓ నాలుగు మంచి వ్యాపార ప్రకటన లిప్పించండి ! మిగతాది మేం చూసుకుంటాం'' అని మరీ మోమాటము పెట్టి సన్మాన కార్యక్రమముల నేర్పాటు చేస్తూంటారు.

ఇందుకొరకు వీరు కొంతమంది వక్తలను ఉపాధి కల్పనా పథకము క్రింద శిక్షణ నిచ్చి ఉంచుకొందురు. ఈ ఉపన్యాసకులు శ్రీనాథుడు, డు,ము, వు, లను చేర్చి శృంగార నైషధము ననువదించినట్లు, ఏ సన్మాన సభకు వెళ్ళినను ఆనాటి సన్మానితుని పేరక్కడ చేర్చి మిగిలిన రికార్డంతయు మామూలుగా విని పించుచుందురు. సన్మానములు చేసినను, సావనీర్లు వేసినను, బిరుదు ప్రదాన ములు చేసినను, శిలా విగ్రహములను ఆవిష్కరించినను, అర్హులైన వారికి జరిగి నప్పుడానందము కలుగును. లేనిచో "కనకపు సింహాసనమున'' అను సుమతి శతకకారుని పద్యం గుర్తుకు వచ్చుననుకొనుచు ఇంటి దారి పట్టితిని.

సెలవు.

క్రికెట్ కామెంటరీ

జంఘాలశాస్త్రి యిట్లుపన్యసించెను :

నాయనలారా! ఈ మధ్యనేను కార్యార్థినై ఒక ప్రభుత్వ కార్యా లయమునకు పోయితిని. కార్యాలయములోని విభాగములన్నియు కళా హీనములై వెలవెల పోవుచున్నవి. విభాగములలో ఎవ్వరును కానరారైరి. అందరును గుంపులు, గుంపులుగ చెట్లనీడన చేరియుండిరి. 'సమ్మె' చేయు చున్నారేమోనని యనుమానము కలిగినది. కాని కార్మిక నాయకుల నినాదములు, రక్షక భటుల లాఠీ నాదములు వినబడకపోవుటచే సమ్మెకాదని నిశ్చయించు కొంటిని. ప్రతి గుంపులోనూ ఒక చిన్న 'శబ్దతరంగగ్రాహి' కలదు. వారంద రును చెవులు రిక్కించుకొని అత్యంత శ్రద్ధాశక్తులతో ఏదియో వినుచున్నారు.

అయ్యయ్యో ! దేశమున కెట్టి యుపద్రవమును సంభవించలేదుకద ! దేశ నాయకులందరును క్షేమమే కద ! మరొక ఉప్పెన తీరమును తాకలేదు కద ! అని నాలో నేననుకొనుచు, ఒక గుంపును సమీపించి ఏమి జరిగినదని ఆత్రముగా ప్రశ్నించితిని. అతడు వెంటనే ''మూడు వికెట్ల నష్టమునకు మూడువందల ముప్పై పరుగులని'' గ్రుక్క త్రిప్పికొనకుండ పలికెను. అపుడు నా కవగతమయినది-వారు వినుచున్నది క్రికెట్ ఆటపై ప్రత్యక్ష వ్యాఖ్యానమని.

అయ్యయ్యో ! పెద్దలు లేదు - పిన్నలు లేదు - స్త్రీలు లేదు - పురుషులు లేదు - బాలురు లేదు - వృద్ధులు లేదు - ఉద్యోగస్థులు లేదు - నిరుద్యోగులు లేదు - ఉపాధ్యాయులు లేదు - విద్యార్థులు లేదు - అధికారులు లేదు - అనుచరులులేదు - కార్యాలయములు లేదు - కళాశాలలు లేదు - ఇల్లులేదు-వాకిలి లేదు-చదువు లేదు - సంధ్య లేదు - నిద్ర లేదు - హారము లేదు - అందరికినీ ఒకటే ధ్యాస - అందరికిని ఒకటే ఆశ-

ఎన్నడు క్రికెట్ ఆటనయిన చూడనివారు, క్రికెట్ బంతి బరువయిన తెలియనివారు, ఎన్ని బంతులొక 'ఓవరో' తెలియనివారు, క్రికెట్‌నకెన్ని స్టంపులుండునో, ఆ స్టంపుల మధ్య దూరమెంతో తెలియనివారు, Maiden Over అనగ తెలియనివారు, ఫాలోఆన్‌ను గూర్చి విననివారు, క్రికెట్‌బ్యాటునయిన నెన్నడు చూడనివారు సహితము శబ్దతరంగగ్రాహిణులను చెవులకదికించుకొనుచున్నారు - వ్యాఖ్యానముల నాకర్ణించుచున్నారు. ఆనందించుచున్నారు-వికెట్టు పోయినపుడెల్ల విలవిల లాడుచున్నారు - విలపించుచున్నారు. 'రన్ను' చేసినపుడెల్ల 'రంకెలు' వేయుచున్నారు - బౌండరీ కొట్టినపుడెల్ల హద్దులుమీరి ప్రవర్తించుచున్నారు. 'సిక్సరు' కొట్టినపుడెల్ల 'బాక్సింగు'లు చేయుచున్నారు. ఇట్లా కార్యాలయ ప్రాంగణమంతయు క్రికెట్ వ్యాఖ్యాన శ్రవణ పిపాసువులతో కళకళలాడిపోయినది.

అయ్యయ్యో ! ఏమిది? వీరికి కార్యాలయములలో పనులు లేవా ? ఇంతకంటె దేశములో తెలసికొనవలసిన విషయములు లేవా ? వినదగిన యంశములు లేవా ?

ఇక విద్యార్థుల సంగతి సరేసరి ! తరగతుల నెగవేసి, శబ్ద తరంగ గ్రాహిణులను చెవుల కతికించుకొని, అత్యంత శ్రద్ధాసక్తులతో వినుచున్నారు - ఎన్నడు తల్లి తండ్రి మాటయైన చెవిన పెట్టనివారు, ఉపాధ్యాయుల ఉపన్యాస

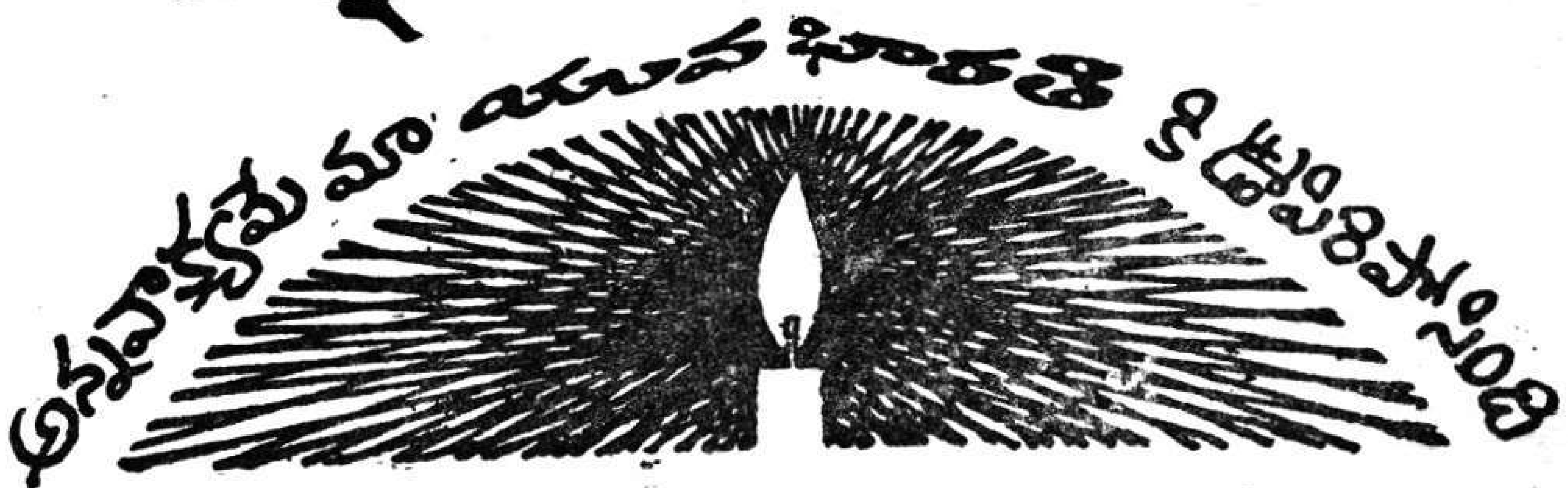
ములను సహితము పెడచెవిన పెట్టెడివారు, తమ కర్థము కాని భాషలో, తమకు తెలియని ఆట గురించి ఎంత శ్రద్ధగ వినుచున్నారు? ఈ శ్రద్ధలో సహస్రాంశ మయిన కళాశాలోపన్యాసకుల ఉపన్యాసములను వినుటలో నుండిన నెంత బాగుండెడిది? కార్యాలయములలోని పనిపై చూపిన నెంత బాగుండెడిది ?

సెలవు వచ్చుసరికి వీధి కొక జట్టు - పేటకొక మ్యాచి కదా ! బుర్రపై తెల్లబుట్టని పెట్టిన వాడెల్ల కిరికెటీరే ! బ్యాటు పట్టిన వాడెల్ల గవాస్కరే ! బంతి విసరగలిగిన వాడెల్ల బేడీయే ! రన్ను చేసిన వాడెల్ల విశ్వనాథే ! స్టంపుల వెనుక నిలువబడిన వాడెల్ల ఇంజనీరే !

నాయనలారా ! ఈ రోజులలో స్త్రీలకు మ్యాచింగు లెంత ప్యాషనో, రాజకీయ నాయకులకు సోషలిజమెంత ప్యాషనో, కవులకు అకలి కవిత్వము వ్రాయుట ఎంత ప్యాషనో, కార్మిక నాయకులకు సమ్మె చేయించుట ఎంత ప్యాషనో, విద్యార్థులకు బస్సులపై రాళ్లు రువ్వుట ఎంత ప్యాషనో క్రికెట్ కామెంటరీని వినుటకూడ నంతే ప్యాషనయినదని కార్యాలయములో పనికానందు లకు విసుగుకొనుచు ఇందిదారి పట్టితిని.

• చుట్టూరా ఆవరించుకుని వున్న చీకటిని తిట్టుకుంటూ కూర్చోవడం కంటె, ప్రయత్నించి ఎంత చిన్న దీపాన్నయినా వెలిగించడం మంచిది •

యువభారతి
సాహితీమిత్ర పథకం

యువభారతి తన కృషిలో పాలు పంచు-కొనే మిత్రుల కోసం ఎదురుచూస్తున్నది. సాహితీ మిత్రులుగా చేరి, సాహిత్యోద్యమ నిర్వహణలో బరువు బాధ్యతలు పంచుకొనే సహృదయుల సహకారం ఆకాంక్షిస్తున్నది. యువభారతితో సర్వదా సాహితీబాంధవ్యాన్ని పటిష్ఠం చేసు-కోవాలనేదే సాహితీమిత్ర పథకధ్యేయం.

కేవలం రూ.10/-లతోనే సాహితీ మిత్రులుగా చేరండి.

మీ సాహితీ స్నేహాన్ని అందించండి.

తెలుగు ఎదలో తెలుగుతనం
వెల్లువలా పొరాలని
తెలుగింటిలో తెలుగుదీపం
అఖండంగా వెలగాలని
ఈ జాతి నిద్రలేచి
మహోన్నత మానవాదర్శాలు వైపు
నిరంతర కృషితో
పయనం కొనసాగించాలనే ధ్యేయంతో
ఉడుతాభక్తిగా యువభారతి కృషి చేస్తున్నది
భాషాభిమానం కలుగాలంటే
మాతృభాషా సాహిత్య పఠనమే
ప్రథమ కర్తవ్యం అనే భావం
బలంగా మనసులో నాటుకోవడానికి గాను
వీలైనంత ఎక్కువ మందికి వీలైనంత తక్కువ వెలకు
ఉత్తమసాహిత్యం అందించేందుకు
యువభారతి పూనుకున్నది
ప్రతి తెలుగింటిలో
కనీసం పదయినా తెలుగు పుస్తకాలు ఉండేందుకు
మనందరం ఉద్యమ వేగంతో కృషిచేద్దాం
ఆ పదిమంది పుస్తకాలలో ఏ ఒక్కటిగానైనా
యువభారతి ప్రచురణ ఏ ఒక్కటైనా
ఉండాలనే ధ్యేయంతో కృషిచేద్దాం

యువభారతి

సాహితీ, సాంస్కృతిక సంస్థ
5, కింగ్స్‌వే, సికిందరాబాదు - 3

మా తెలుగు తల్లికి మల్లెపూదండ
మా కన్నతల్లికి మంగళారతులు
కడుపులో బంగారు, కనుచూపులో కరుణ
చిరునవ్వులో సిరులు దొరలించు మా తల్లి

గలగలా గోదారి కదలిపోతుంటేను
బిరబిరా కృష్ణమ్మ పరుగులిడుతుంటేను
బంగారు పంటలే పండుతాయి
మురిపాల ముత్యాలు దొరలుతాయి

అమరావతీ నగరి అపురూప శిల్పాలు
త్యాగయ్య గొంతులో తారాడు నాదాలు
తిక్కయ్య కలములో తియ్యందనాలు
నిత్యమై, నిఖిలమై నిలిచియుండేదాక

రుద్రమ్మ భుజశక్తి, మల్లమ్మ పతిభక్తి
తిమ్మరుసు ధీయుక్తి, కృష్ణరాయల కీర్తి
మా చెవుల రింగుమని మారుమ్రోగేదాక
నీ పాటలే పాడుతాం నీ ఆటలే ఆడుతాం
జై తెలుగుతల్లీ, జై తెలుగుతల్లీ

— శంకరంబాడి సుందరాచార్య

Cover Printed at Sri Balaji Art Printers, Chikkadpally, Hyd-20.